

Cankarjev glasnik

Mesečnik za leposlovje in pouk

Izdaja

CANKARJEVA USTANOVA

Uredništvo in upravnništvo — 6411 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio

Urednik: *Etbil Kristan*

Upravnik: *Louis Zorko*

Naročnina za Zedinjene države: Na leto \$3.00, pol leta \$1.50, za 3 mesece \$1.00, posamezen zvezek 30 centov. Za inozemstvo \$4.00 na leto

CANKARJEV GLASNIK (CANKAR'S HERALD) is published monthly by the Cankar Foundation, 6411 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio

Entered as Second Class Matter August 31, 1937, at Cleveland, Ohio, under the Act of March 3, 1879

Subscription rates: Domestic — One year \$3.00. Half year \$1.50

4 months \$1.00. Foreign \$4.00. Single copy 30 cents

Editor: *Etbil Kristan*

Manager: *Louis Zorko*

Usebina

Vse za Ameriko!	85
Kocka je padla!.....	88
I. J.: Dvospev zaljubljenecv (pesem)	93
I. J.: "Naš Frank"	94
Slovenski narodni kongres odložen	97
F. Česen: Bizgečeva žena išče razporoko	98
Cankarjeva spominska slavnost	103
Odmevi	104
Hitlerjeva veličina	105
Občutki pri premijeri lastnega dela	109
Književnost	111
Markham-Šircl: Bratstvo (pesem)	112

CG

Čitanje najnovejših knjig. Kdor bi danes hotel prečitati vse knjige, ki izidejo, bi moral čitati noč in dan pa bi še nikdar niti od daleč ne dosegel tega cilja. Vendar je mnogo ljudi, ki skušajo "pogoltniti" vsaj vse najbolj oglaševane nove knjige. Neka mlada dama, ki je imela to navado, je nekoč vprašala svojega bivšega profesorja, ali je že čital neko knjigo, ki je pred kratkim izšla. Profesor je odkimal. "Potem se boste morali požuriti," je menila mlada dama, "kajti knjiga je izšla že pred tremi meseci!" Profesor se je namuznil, potem pa vprašal damo, ali je že čitala Dantejevo "Božansko komedijo." Dama je odgovorila, da ne. "Potem se boste morali požuriti," je odgovoril profesor, "kajti ta knjiga je izšla že pred šest sto leti!"

O našem časopisju. "Slovenski listi. Bili dobri, bili slabi, bili veliki ali majhni—naši so. Dokler jih imamo, smo živ narod. Kadar jih ne bo, bomo tudi mi ž njimi v večnosti..."

"Držimo jih za žive in mrtve—podpirajmo jih—vse, kolikor jih je. Vsak zase pomenja dodatno narodno življenje in izguba vsakega bi bila težak udarec za nas." Frank Kerže v "Glasu naroda."

Mi se strinjamo, da je treba skušati obdržati vse, kar imamo na tem polju resnično zdravega in dobrega; za pleve, brez katerih ni nikjer, bi se pa ne mogli navduševati niti jokati, če bi jih odnesel veter.

Kdor lepo piše, piše s trudom in bolečinami: kakor bi z obema rokama stiskal lastne možgane; vsak stavek je kaplja krvi iz njih. —*Iv. Cankar.*

Pengvini spe stoje. Marsikdo ne ve, da konj ni edina žival, ki lahko spi na nogah. Ampak tudi pingvin, ptič, ki naseljuje pokrajine okrog Južnega tečaja, ima tako navado. Pingvin spi prav za prav na nogah in repu, kateri mu služi za oporo in večjo udobnost pri spanju. Pingvin tudi lahko spi na vodi, kjer preživi dovršen del svojega življenja.

Železnica na površini jezera. V afriški pokrajini Kenya se nahaja 25 milj dolgo in 4 milje široko jezero Magadi, po katerega površini je speljana železnica. To jezero namreč pokriva debela, solidna skorja kristalizirane sode. Voda pod to skorjo dosega vročino od 80 do 100 stopinj Fahrenheita, vendar žive v nji ribe.

Einstein in naciji. Ko je ameriški kipar Jacob Epstein delal na sohi slavnega znanstvenika profesorja Einsteina, sta se pomenkovala tudi o knjigi, ki jo je izdalo sto nacijskih profesorjev, ki so pobijali Einsteinovo relativnostno teorijo. "Če bi bila moja teorija zmotna," je dejal slavni matematik, "bi zadostoval en sam profesor."

Ni mu verjel. Zgodba pripoveduje, da so prebivalci neke norveške ribiške vasi opazili, da je moralo neko letalo napraviti prisiljen pristanek na morju. Neki ribič je odveslal na mesto nesreče, da bi rešil letalce. Čez čas se je vrnil sam. "Bili so Nemci," je pojasnil.

"Toda ali niso bili živi?" ga je vprašal nekdo iz množice.

"Eden je rekel, da je živ," je odgovoril ribič; "ampak saj vam je znano, kako se ti naciji lažejo."

KOLIKO STORITE ZA CANKARJEV GLASNIK?

Če ste res napredni, pokažite to tudi z dejanjem. Cankarjev glasnik je napredna delavska kulturna revija za leposlovje in pouk. Priporočite svojemu prijatelju ali znancu, da si jo naroči. Za obstoj in napredek izobraževalnega časopisa je potrebno sodelovanje vseh, ki so za napredek!

Cankarjev glasnik potrebuje zastopnikov, posebno še izven Clevelanda. Priglasite se! Pišite upravništvu, ki bo rade volje dalo vsa pojasnila. Naslov: 6411 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

NAROČILNA NAKAZNICA NA CANKARJEV GLASNIK

IME: _____ NASLOV: _____

Zastopnik: _____ Plačal \$ _____ c _____ Dne _____ 19 _____

CANKARJEV GLASNIK

MESEČNIK ZA LEPOSLOVJE IN POUK

IV.
LETNIK
1941-1942

♦
5.

številka

Vse za Ameriko!

Dolgo časa so se kopičili preteči hudourni oblaki krog in krog Amerike in čedalje bolj zastirali njeno obzorje—oblaki, ki jih zaslepljeni izolacionisti niso hoteli videti, češ, predaleč so, da bi se nam jih bilo treba bati—in vendar, ko je zabetesnela nad našimi glavami vojna vihra, nas je pretreslo, paraliziralo kakor strela iz jasnega: skoro da nismo mogli verjeti svojim lastnim ušesom, ko so radijski valovi razširili vest, da so Japonci zahrbtno napadli biser naših tihomorskih posesti Honolulu in glavno oporišče naše tihomorske bojne mornarice Pearl Harbor in sejali smrt in razdejanje po ameriški zemlji.

Še dan poprej bi nekateri izmed izolacionističnih slepcev vsako tako možnost posmehljivo zavrnil z besedami:

“Da bi nas Japonci napadli? Ta je pa že predebela! Prvič bi bila to blaznost, drugič pa nam Japonci nič nočejo, temveč si zgolj želijo, da bi jih MI pustili v miru... Kdor govori o takih možnostih, je navaden vojni hujskač, ki bi rad prisilil Ameriko v vojno proti miroljubni Japonski!”

Bila je kruta resnica, da so se Japonci tedaj, ko so razni slepci ponavljali take plitve in ironične argumente, že dodobra pripravili na svoj zločinski vojni pohod in so samo še čakali določene ure, da udarijo... In prevejana japonska odposlanca v Washingtonu še nista odložila oljčne vejice, s katero sta zazibala ameriško javnost v brezskrbno dremavico, ko so že deževale japonske bombe na Honolulu in Pearl Harbor, rušile ameriške domove in naprave, potapljale ameriške bojne ladje in ubijale ameriške vojake in civiliste!

Medtem ko so slepci vseh slepcev svarili deželo pred predsednikom Rooseveltom, ker se je kot vesten gospodar pripravljaj, da ga neurje ne zaloti popolnoma nepripravljenega, je peklena alijanca Berlin-Rim-Tokijo planila na nič hudega slutečo Ameriko ter jo po starem, po Japoncih l. 1904 pred Port Arturjem preizkušnem in pozneje po Hitlerju izboljšanem receptu zahrbtno napadla, kakor napade obcestni ropar nič hudega slutečega popotnika!

Havaji so se zavili v dim in plamene in rdeča ameriška kri je pordečila tla havajskega paradiža...

Tako je padla kocka. Vrgla jo je okovana in s krvjo nešteti nedolžnih žrtev okrvavljena pest evropsko-azijskega totalitarstva, upajoč, presenetiti in z enim samim silnim udarcem ohromiti najjačjo pobornico za demokracijo in pravičnost na svetu—Ameriko.

Udarec je bil silen. Ameriki se je zavrtelo v glavi. Za hip se je opotekala. Totalitarski diktatorji so se zadovoljno režali v brk... Toda njih smeh je bil prezgoden, mnogo prezgoden. Kajti udarec še oddaleč ni omamil Amerike, je onesposobil za borbo; samo nekoliko presenetil jo je bil, ker je civilizirana in gentlemanska pa včasih skoroda naivno pričakuje od slehernega, s katerim ima opravka, da se bo enako obnašal proti nji. Toda to presenečenje je kmalu minulo in v milijonih src širom Amerike je zagorel plamen silnega ogorčenja proti roparskemu napadalcu in še silnejše odločnosti, vztrajati v tem vsiljenem boju, dokler z drugimi vred tudi japonski totalitarci ne bodo ležali strti med počrnelimi razvalinami svojih grandioznih sanj o svetovni nadvladi. Od tistega trenutka dalje preveva srce in dušo Amerike samo ena misel, okaljena v ognju japonskih bomb in poškrpljena z ameriško krvjo, ki so jo prelili Japonci na Havajih, Filipinih in drugod—misel, ki jo je predsednik Roosevelt povedal z besedami:

“Zedinjene države ne morejo sprejeti nobenega drugega rezultata kakor končno in popolno zmago.

“Mi bomo dobili to vojno in mi bomo izvojevali mir, ki bo sledil!”

Zdaj je Amerika na delu, da izpremeni to misel, to zaobljubo v dejstva.

Naj se nihče ne moti, da bo ta vojna kratkočasna zabava. Predsednik Roosevelt nas je opozoril, da so razbojniki, ki so nas napadli močni in dobro pripravljene, vsled česar moramo pričakovati dolgotrajno vojno, ki bo zahtevala nekatero žrtev od nas vseh. Čakajo nas še presenečenja, razočaranja, ki utegnejo biti še hujša od nepričakovanega napada na Havajske otoke. Treba se bo odreči marsikateri stvari, ki smo je bili vajeni; treba bo delati daljše ure; treba se bo podvreči marsikateri disciplini, ki nam je bila doslej tuja. Kajti Amerika je bila napadena od najsilnejših in najbrezobzirnejših razbojnikov, kar jih je svet kdaj videl in danes se bije za svoj goli obstoj in za vse, kar nam je drago in kar bi bilo vse izgubljeno, če bi s svojimi zaveznicami v tej borbi podlegla. Kadar se bori neka dežela za svoj obstoj, tedaj

je neobhodno potrebno, da je ljudstvo pripravljeno na vsako žrtev, ki jo zahteva zmaga.

Mi hočemo zmagati! Mi hočemo zmagati, ker se zavedamo, da s tem ne bomo zgolj obranili svoje domovine pred grabežljivimi totalitarskimi roparji, temveč s tem pomagali iz sužnosti tudi narodom, ki danes ječe pod totalitarskim jarmom in med katerimi so tudi ljudstva Jugoslavije. Ker hočemo zmagati, se ne bomo ustrašili nobenih nevšečnosti, ki nam jih prinaša vsiljeno vojno stanje in nobenih žrtev, potrebnih za zmago. Povdarjati, da smo tudi ameriški Slovenci do pičice enakih misli kot ostali Amerikanci in enako trdno odločeni, storiti vse, kar bo v naših močeh, da se čim prej doseže ta zmaga, bi bilo pa že skoro žaljivo.

Amerikanci smo! Naša usoda je neločljivo povezana z usodo Amerike, ki nam je pred davnimi leti gostoljubno odprla svoja vrata ter nas povabila, da se udomačimo v njeni sredi; z usodo Amerike, ki je postala naša druga in edina domovina in od katere sreče in blagostanja sta odvisna naša in naših otrok in vnukov in pravnukov sreča in blagostanje! Ta Amerika—naša Amerika!—je bila vzlic slučajnim pomanjkljivostim dobra z nami, predvsem pa nas je seznanila z neprecenljivimi vrednotami svobode in pravičnosti, brez katerih bi bila demokracija prazen zvok in človek suženj brez upanja na osvoboditev. To so stvari, za katere ji moramo biti hvaležni. In s čim bi ji mogli to svojo hvaležnost lepše izkazati, kakor da ji v tej uri velike preizkušnje obljubimo svojo neomajano zvestobo in izrečemo brezpogojno pripravljenost, doprinesiti svoj delež k njeni obrambi in obrambi svetlih idealov, ki so zapopadeni v samem imenu AMERIKA?

Obljuba, ki jo bomo s tem dali, je velika—prav tako velika, kakor so težki časi in žrtve, pred katerimi stojimo; toda naša ljubezen do Amerike in vsega, kar predstavlja in naša hvaležnost za vse, kar nam je dala, je večja, zato ne moremo imeti pomislekov proti tej zaobljubi.

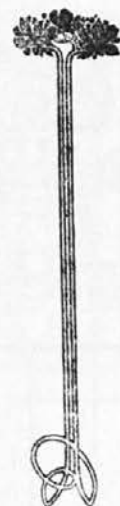
Amerika mora zmagati in mi hočemo doprinesiti svoj polni delež k njeni zmagi, zlasti, ker vemo, da bo zmaga Amerike obenem zmaga vsega svobodoljubnega sveta nad totalitarskim tiranstvom, katerega žrtev so tudi naši rodni bratje in sestre v Jugoslaviji! Naše geslo izza Pearl Harborja je: Vse za Ameriko!

Za Cankarjevo ustanovo:

FRANK ČESEN, predsednik;

LOUIS ZORKO, tajnik;

IVAN JONTEZ, tajnik prosvetnega odseka.

Kocka je padla!

Kar je bilo neizogibno, se je zgodilo, Zedinjene države so bile pognane v vojno. To dejstvo samo nikakor ni presenetljivo; na prvi pogled bi se način tega pogona zdel presenetljiv, toda tudi zahrbtnost japonskega napada že davno ni nenavadna in v resnici je bilo od militaristično fašistične klike, ki gospoduje v Tokiju komaj kaj drugega pričakovati. Saj kolje in ropa že štiri leta na Kitajskem, a vojne še ni napovedala. Take "formalnosti" niso na Japonskem, kjer imajo sicer stroga pravila za vsako kretnjo in za vsako besedo več v modi in skoraj čuditi se je, da so Zedinjene države vendar dobile vojno napoved, seveda šele tedaj, ko so japonske bombe že pobile in ranile nekoliko tisoč vojakov, mornarjev in civilistov.

Napad mikadovih tolovajev je bil podel v vsakem oziru. V soboto so japonski besedniki še naznanjali, da se bodo kljub velikim razlikam nazorov še nadalje pogajali, a tisto uro so morali že biti izdani ukazi za napad in priprave so morale biti izvršene, kajti tudi v dobi "bliskovite vojne" se ne gode čudeži in pol Pacifika se ne more kar preskočiti brez zaleta. V soboto je izredni japonski poslanik v Washingtonu še trdil, da veruje v ohranitev miru, a ker je bil in je moral biti neprestano v zvezi s svojo vlado, je moral vedeti, da je v Tokiju vojna že sklenjena stvar.

Seveda je bila situacija takrat že skrajno napeta in vsi odgovorni činitelji v Washingtonu so se zavedali tega; sploh je moralo to biti jasno vsem, ki so zasledovali japonske korake v Indo-Kini, ob tajski meji, v Mandžuriji in na morju, zlasti pa pogajanja z ameriško vlado. Predsednikov zgodovinski apel na japonskega cesarja ob dvanajsti uri ni pomenil nerazumevanja japonske diplomacije, ampak je bil zadnji poskus, da se odvrne nevihta in ugotovitev volje Zedinjenih držav za ohranitev miru. S tem klasičnim apelom je bila odpravljena vsaka odgovornost Amerike za posledice; da ga je gospod Hirohito ošabno prezrl in dovolil svojim oprodam, da so odgovorili z bombami, je nepobiten dokaz, da pada vsa krivda na Japonsko in na tiste, ki so ji iz najsebičnejših razlogov dajali potuho.

Upanje, da apel kaj zaleže, je pa vendar viselo na najtanjši niti, kajti da bi se mogel ohraniti mir, bi bila Japonska morala opustiti vse svoje osvojevalne namene in popraviti dober del grehov, ki jih je izvršila v teku zadnjega desetletja. To pa je bilo skoraj nemogoče pričakovati. Ko je 16. oktobra vlada princa Konoja odstopila in je na njegovo mesto prišel general Hideki

Tojo, se kriza ni ublažila, ampak poostrila. Njegova vlada se je še bolj opirala na militariste kot prejšnja in o njihovih ciljih ni nikdar bilo nobenega dvoma. Podobni so nacijem v vsakem oziru, zlasti pa v tem, da postavljajo Japonce nad vse druge narode, posebno nad vse v Aziji in se čutijo poklicane za neomejeno gospodstvo nad Daljnim vzhodom in da ta pojem neprenehoma razširjajo.

Doslej so imeli mnogo sreče in ta jih je, dasi nikdar niso bili posebno bistrovidni, še bolj zaslepila. Mislili so, da se jih je zbal ves svet in jim zato nihče ni stopil na kurja očesa. Razumeli niso, da se je v vzhodni Aziji godilo prav to, kar je Evropo spravilo v sedanji položaj. Demokratični narodi so bili tako pretirano miroljubni, da so s svojim protivojnim čustvom podcenjevali nevarnost, ki jim je vsem pretila in so odprli oči še le tedaj, ko je bilo že skoraj prepozno; skoraj, a vendar še ne povsem prepozno. Kakor nemško-italijanskemu fašizmu, tako je tudi japonskemu ta miroljubnost gladila pot, oboji pa so jo zamenjavali s strahom in njihov pogum ni bil nič drugega kot vera, da se je demokracija na celi črti odpovedala boju. Tako so eni in drugi stopili na pot, na kateri se, ko so dosegli nekoliko uspehov, ne morejo ustaviti, dokler ne bo konec. Uspehi pa so naredili njihovo megalomanijo neozdravljivo in v svoji blaznosti ne vidijo nič drugega kakor "slavno" zmago. Ko je Saburo Kurusu prišel v Washington na pogajanje, je mislil enako enostransko kakor njegov šef Tojo: on predloži ameriški vladi japonske pogoje in vsa njegova diplomatska naloga je v tem, da hipnotizira predsednika Roosevelta in tajnika Hulla, da jih sprejmeta.

Kakšen uspeh so "sinovi božji" pričakovali od te vrste "pogajanj" je le njim samim znano. Verjetno pa je, da so le hoteli pridobiti časa in je bilo Kurusovo izredno poslanstvo gola komedija. Samo popolno kretenstvo bi bilo moglo verjeti, da se bo ameriška vlada uklonila japonskim nesramnim zahtevam in s tem zatajila vsa svoja načela. Da ni njihova norost dosegla te meje, priča dejstvo, da so kljub pogajanjem začeli seliti svoje podanike iz Amerike, Mehike, Singapora, z otokov itd., da so pošiljali še več čet v Indo-Kino, da je njihov besednik deklamiral, kako srbi cesarsko mornarico dlan za akcijo in še dosti drugih znamenj.

Vrhu tega pa se ne sme pozabiti, da Japonska ni sama in da so vse sile fašističnega osišča odvisne druga od druge. Nikjer niso bili bolj nasprotni vsaki poravnavi kakor v Berlinu, kjer hočejo, da doprinesejo tudi Japonci svoj delež za "skupno stvar," zlasti sedaj, ko ne drdra germanski bojni voz več po takih gladkih cestah kakor v časih Avstrije, Poljske, Danske in vse do Rusije

in Libije. Sedaj, ko se vadijo "nepremagljivi" borci tudi v nazadovanju in včasih celo v begu, bi bilo skrajno nevhvaležno, če ne bi Japonska odtegnila večjega dela angleške in ameriške mornarice in nekoliko armadnih zborov iz bližine Nemčije in s tem dala nacijem nekoliko oddiha čez zimo, ki je postala zaveznica brezbožnih Rusov. Japonskih militarističnih petelinov ni bilo treba preveč priduševati, kajti njihova poželjivost se je po cenениh uspehih v francoski Indo-Kini le povečala in kdor bi jim sugeriral kapitulacijo, bi jih smrtno užalil; sprejem ameriških predlogov pa bi zanje pomenil prav to in nič manj. Vrniti Kitajski, kar so ji uropali? Kaj še! Vso Kitajsko hočejo in zato ne sme dati Amerika Čjang Kajšek ne ene patrone več, prepovedati mora svojim inženirjem vsako delo na burmajski cesti, Japonce pa mora zopet zalagati z oljem, železom, jeklom. Odpovedati se Vzhodno indijskim otokom? Hej, tam je gumi, riž, petrolej, vse, kar potrebujejo za svojo opešano vojaško mašino. Odtam se skoraj vidi v Indijo in na drugi strani v Avstralijo; in Filipinski otoki so sosedje... In da so mornarico srbele dlani, je pač verjetno. Njeni admirali so že davno bili nezadovoljni; vse se je sukalo kakor je hotela armada; vsa slava je bila njena; ona je diktirala vladam, jih odstavljala in nastavljala, mornarica pa je vedno ostajala v senci. Če se začne krvavi ples na Pacifiku, se mora vse to izpremeniti in kričavi generali bodo morali bolj tiho govoriti, glorijska pa bo zapisana na zastavah bojnih ladij, križark, torpedovk, podmornic...

Predsednik Roosevelt je Japoncem ponujal razum, njihovi voditelji pa so bili pijani šovinizma, od katerega se odbija vse, kar je pametno. Amerika jim je dajala enake pravice med narodi z enakimi pravicami, oni pa so zahtevali nadvlado nad vsemi. Zedinjene države so jim kazale pot do kruha in varnega življenja, oni pa hočejo tanke in topove, avanture in zmage.

Preko tega prepada ni nobenega mostu. Edino revolucija na Japonskem, ki bi ustanovila vlado razuma bi bila mogla preprečiti katastrofo, a ljudska revolucija je nemogoča, dokler imajo militaristi vso oblast in zato je fanatizem moral zmagati. Vojska je v resnici postala svetovna.

Japonski sklep je tragičen, kajti povzročil bo žrtve — na eni in na drugi strani — ki bi se bile lahko preprečile, če bi bili tokijski gospodje poslušali moder in blagohoten svet Amerike. Za nikogar pa ni tako tragičen kot za Japonsko samo. Mikadovi svetovalci se tega seveda ne zavedajo, ker so zaslepljeni. Njihove nade so še mnogo večje kot sedaj javno priznavajo, ker se morajo ozirati na svoje zaveznike. Le včasih se kdo spozabi in zine v

neprevidnosti več kot je odgovornim gospodarjem ljubo. Zadnje cilje naj za enkrat čuva družba "Črnega zmaja"; v svojih mislih naj jih goje vsi zvesti mikadovi sinovi, toda z jezika naj ne pridejo, dokler ne pride čas. Naj se zdi smešno, naj se zdi blazno, samuraji v modernih uniformah pa vendar verujejo v veliki "poklic" Japonske: v gospodstvo sveta.

Smešno, blazno — ali pa morda mnogo bolj tragično.

Kajti mnogo tisoč milj od Tokija, v Monakovem, je general dr. Haushofer izdelal vse drugačne načrte, katerih cilj je tudi gospodstvo sveta. Ampak ta nadvlada ni japonska, temveč nemška in napad na Rusijo, ki je šel v prvi vrsti pač za ukrajinskim žitom, za kavkaškim oljem, za uralskimi rudami, za sibirskimi gozdovi, je bil naperjen tudi proti "dragi zaveznici" Japonski. Kadar bi bila Rusija užugana, bi postalo japonsko zavezništvo nepotrebno in tudi nad Tokijem bi zaplapolala svastika. V geopolitičnem zavodu so vse natančno izračunali. Ruskega ljudstva je toliko, da ga tudi nacijske oklopne čete ne bi vsega pobili. Pod nemškimi častniki bi to bili izvrstni polki in nemška genijalnost bi z njimi lahko delala čudeže. Medtem naj se Japonci⁴ bojujejo na Kitajskem, na Filipinih, v holandski vzhodni Indiji, magari v Kaliforniji, naj se bojujejo, da jih polovica pogine; tem manj bo opravka, kadar bo Vladivostok nemški in bo Kamčatka imela svojega Gauleiterja.

Od tistega časa, ko je pokojni Viljem II., ki je hotel biti cesar, povrh pa tudi pridigar, govornik, pesnik, kipar in strateg zmazal znano sliko, "Voelker Europas, wahret eure heiligsten Gueter," (evropski narodi, varujte svoje najsvetejše posesti!) in začel govoriti o "žolti nevarnosti," je v Nemčiji plamtelo sovražstvo do "rumenih opic" in niti sedaj, ko je Japonska članica osišča, se nekateri nacijski pisci ne morejo premagati, da ne bi smešili in grdili Japoncev. Tretji rajh je nedvomno podpihoval Japonsko v zadnji krizi, pred vsem pač zato, da bi z njeno pomočjo razdvojil sile zaveznikov, dalje pa tudi zato, da se dežela čim bolj oslabi — za bodočnost. Da japonski gospodarji niso spoznali tega, je najmočnejši dokaz njihove zaslepljenosti.

Kogar hočejo bogovi pogubiti, ga zaslepe...

Da se je tudi Hitler razkokodakal in napovedal vojno Ameriki, je le postranskega pomena. Stvarno to ne izpremeni skoraj ničesar, kajti Nemčija je že davno ravnala kot sovražnica Amerike in Zedinjene države ji seveda niso mogle izkazovati nobene prijaznosti. Ta vojna napoved zahteva le nekoliko diplomatičnih formalnosti, zaradi katerih nihče v Washingtonu ne bo žaloval. Da nas zapuste gospodje nemškega poslanstva, je vesela

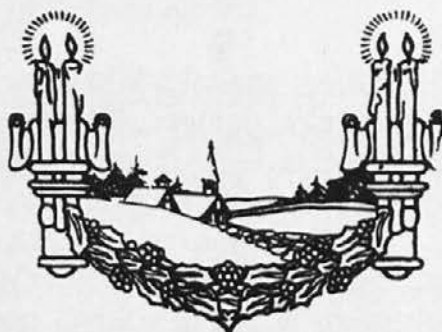

novica, kajti tam je bil glavni stan špijonaže in sabotáže. Nemške podmornice so napadale ameriške ladje tudi preden je bila vojna oficijelna in več tudi poslej ne bodo mogle storiti. Verjetno je, da bodo naciji postali bolj nadležni, toda Amerika danes ni tako nepripravljena kakor je bila lani. Z napovedjo vojne so menda storili Zedinjenim državam večjo uslugo kot si morejo misliti, kajti ta nedvomno odpravi zadnjo sled nesloge, ki je prej vladala v ameriških vrstah.

Ameriški velikan sedaj natančno ve, pri čem da je. Iskal ni vojne, a ko mu je vsiljena, jo sprejme brez razburjenja in brez strahu. Predsednik Roosevelt je opozoril ljudstvo, da bo dolgotrajna in z ozirom na to, kako so se sovražniki pripravljali in koliko sveta so si podjarmili, je to razumljivo. Toda pravljica o njihovi nepremagljivosti je bila izbrisana v libijskem pesku in na ruskih stepah in med zaslužnjenimi narodi se je zbudila vera v novo življenje in v končno zmago pravice.

Amerika danes ve, za kaj se bojuje in to ji daje moč, ki vodi do zmage. Vojna ne bo le dolgotrajna, ampak tudi trda in sovražniki lahko dosežejo še marsikak uspeh. Oni računajo, da bodo z začasnimi zmagami vlili strah in trepet v duše demokratičnih borcev. S tem orožjem so uspeli v nekaterih krajih, najbolj na žalost v Franciji. Toda Amerika nima belgijskih kraljev in nauki Evrope niso ostali tej deželi neznani. Če nacijske legije niso mogle streti odpora jugoslovanskih četnikov kljub nezaslišanemu terorju, ne bodo vlile malodušnosti v srca najbolj demokratičnega naroda, ki ljubi mir nadvse, dokler ga more častno ohraniti, a se zna bojevati proti divjaštvu in zverstvu, kadar je napadena svoboda.

Amerika potrebuje v tem boju sodelovanje vseh. Moderna vojna se ne vodi le na bojiščih, temveč povsod, kjer so živi ljudje. Naši rojaki, v uniformi ali v delovni obleki, ji bodo dali vso pomoč, kar je premorejo, v veselih in v bridkih urah, dokler ne bo poražena pošast fašizma, kajti zmaga Amerike bo njihova zmaga, zmaga pravice in začetek boljših dni.

Dvospev zaljubljenecv

IVAN JONTEZ

ON

Dekle, povej mi, kaj
pomenil je smehlaj,
ki mi je vžgal srce—
kot blisk—mimo grede?

Pust, mrtev je bil gaj,
zavit v meglō iz saj.
Tvoj bežni nasmehljaj
spremenil ga je v raj.

In tisti tvoj smehlaj
ne da mi spati zdaj.
Od negotovosti
srce strašnō boli.

Če mi pa ne poveš,
lahko prav kmalu zveš,
da mi je utihnilo
srce zaljubljeno;

lahko prav kmalu zveš,
da grob me krije svež...
Dekle, povej mi, kaj
prinaša tvoj smehlaj?

OŃA

Le kaj naj ti povem,
ko tega še ne vem,
če nisem tebi jaz
samo za kratek čas.

Ste fantje muhasti,
zaupati vam ni
dekliških skrivnih sanj
in sladkih sičnih ran...

Oj, če bi vedela,
v srce ti videla,
da ti je res za me...
Potem... potem, seve...

A reva jaz ne vem,
če ti odkriti smem,
kaj v meni se godi,
kaj v srcu mi brsti...

ON

Če je tako, dekle,
odpri le okence,
ker jaz že ves gorim,
po tebi koprnim;

pa sprejmi to srce,
ki bije le za te
odkar tvoj nasmehljaj
pokazal mi je raj.

OBA

Ah, ljubi! — Ljubica!
Presrečna ura ta
ne bo pozabljena
do groba črnega.

Usodi najini
sta zdaj povezani
in ena sama pot
pelja oba od tod.

“Naš Frank”

BILO JE NA DAN PREMIRJA. Na clevelandskem Glavnem trgu (Public Square) je bila zbrana množica ljudi in poslušala slavnostne govornike.

Na govorniški oder je stopil visok, krepak mlad mož širokega obraza odločnih potez, živahnih rjavih oči in gostih, kodrastih temnih las, se ozrl po množici, ki ga je navdušeno pozdravljala in začel govoriti. Nenadoma je pa obmolnil; njegov pogled je obtičal na neki revni postarani ženici, ki je drhtela od mraza pod bičanjem ostre novemberske sape, kajti bila je brez suknje. Jedva je govornik to opazil, že je brez pomisleka stopil k nji, si slekel suknjo ter ogrnil z njo prezebajočo ženico. Nato se je vrnil na oder ter nadaljeval svoj govor. Naravno, da so ga očividci nagradili za njegovo človekoljubno dejanje z navdušenim ploskanjem.

Govornik je bil Frank J. Lausche, prejšnji dan ustoličeni novi clevelandski župan, ki je bil prejšnji teden izvoljen v ta urad z večino nad 50,000 glasov—z večino, kakršne ni bil še deležen nobeden župan tega velikega kozmopolitskega mesta in ki priča, da je ljudstvo v njem spoznalo svojega tribuna. In lepa gesta, ki jo je storil, ko je s svojo suknjo ogrnil prezebajočo ženico, ni bila nekaj preračunega, temveč nekaj tako značilnega zanj, da bi bilo čudno le, če tega ne bi bil storil. Kajti Frank J. Lausche—“naš Frank,” kakor ga imenujejo naši ljudje—ne slovi zgolj po svojih izrednih zmožnostih in neomajanem poštenju, temveč tudi kot socialno globoko čuteč mož. S tem se je tudi najbolj priljubil ljudstvu še kot sodnik, ko je često delil pravico bolj s srcem nego dobesedno po črkah paragrafov. Ampak kakor je bil prizanesljiv napram malemu človeku, zlasti, kadar je videl, da se mu godi krivica v eni ali drugi obliki, prav tako je bil strog in neprizanesljiv napram zločincem, zlasti vsakovrstnim sleparjem in raketirjem. Ti so imeli v njem svojega smrtnega sovražnika. Oboje ga je ljudstvu tako priljubilo, da najbrže Cleveland še ni imel sodnika, ki bi bil med najširšimi ljudskimi plastmi bolj priljubljen od njega.

Značilna zanj je tudi sledeča zgodbica. Bi-

lo je na nekem shodu tekom minule županske volilne kampanje. Neki poslušalec ga je vprašal, ali je res, da ima predsodke proti Črnecem in da so ti njegovi predsodki vplivali na neko njegovo sodno odločbo. Kandidat Lausche se je počasi dvignil in na obrazu in v očeh se mu je poznalo, da ga je vprašanje ostro zadelo. Njegove oči so bile rosne. Množica, med katero jih je bilo več, katerim se je ta večer videl podoben velikemu človekoljubu Abrahamu Lincolnu, je nemo prisluhnila.

Kandidat je začel govoriti. Počasi, mehko in vendar odločno je povdaril svojo vero, da bi ne bilo smelo biti nikjer na svetu prostora za kakršne koli predsodke. Ko je zaključil, da je ni stvari v njegovem življenju, ozadju ali v čemerkoli, kar je kedaj rekel ali storil, ki bi opravičevala namige, da goji v srcu kakšne predsodke, se je mnogim navzočih zdelo, da se je solzil.

Vsekakor so se opazovalci strinjali, da je bil to eden najboljših govorov v njegovem življenju.

Ta dva dogodka ilustrirata Lauscheta in njegov značaj bolj kot katera izmed neštetihih zgodb, resničnih in legendarnih, ki jih ljudstvo pripoveduje o njem ali so zapisane v kroniki krajevnega tiska; predvsem pa pokažeta, da je glavna poteza njegovega značaja človekoljubnost, demokratičnost in ljubezen do pravičnosti. Druga značilna poteza v njegovem značaju je njegova preprostost in ljubeznivost: pomp in sijaj sovraži prav tako iskreno kakor krivico in sleparstvo; in nobeden človek ni preneznaten ali prereven, da bi se ne ustavil pri njem ter ga pazno poslušal in mu privoščil prijazno besedo in ljubezniv nasmehljaj. Zato ni nič čudnega, da se je našim ljudem tako priljubil, da ga slej ko prej kličejo: “naš Frank.”

Lausche se je rodil pred 46. leti v slovenski naselbini v današnji okolici Slovenskega narodnega doma na St. Clair avenue. Njegov oče Louis, ki je umrl leta 1908, je vodil gostilno ali saloon, katere se mnogi starejši rojaki še danes spominjajo. Njegova mati Frances, ki je umrla pred sedmimi leti, je bila dobra pevka—bila je med ustanovnimi članicami drugega

slovenskega pevskega društva v Clevelandu, namreč "Zvona," ki je bil ustanovljen istega leta kot prvi, to je 1897—in svojo ljubezen do slovenske pesmi je presadila tudi v Frankovo dušo.

Človek je v veliki meri produkt okolice, v kateri je odrasel. Okolica, v kateri je odraščal Frank, je bil svet slovenskega priseljenca—svet trdega dela, varčevanja, revščine, skromnosti, gostoljubja in slovenske pesmi, ki je našemu priseljencu sladila življenje v njegovi novi domovini. Ta okolica, to ozračje je izoblikovalo njegov značaj, izostrilo njegov socialni čut, podčrtalo njegov značaj s potezami skromnosti, zdravega humorja in ljubeznivosti ter ga prepojilo z ljubeznijo do vsega, kar je slovenskega. To svojo ljubezen je na nekem našem zborovanju sam označil z besedami:

"Ko sem se po dolgem premišljevanju naposled odločil, sprejeti kandidato za župana, je močno vplivala na mojo odločitev želja, odložiti se vam, svojemu ljudstvu za ljubezen, ki ste mi jo vedno izkazovali in za vaše neomajano zaupanje vame . . . Če bom izvoljen, bom storil vse, kar bo v mojih močeh, da se izkažem vrednega te ljubezni in tega zaupanja, da boste lahko ponosni name; obljubim vam, da vas ne bom nikdar in nikjer pozabil ali zatajil . . . In brez ozira, kaj se zgodi, če zmagam ali propadem in brez ozira na to, kaj bodo govorili o meni drugi—dokler boste vi na moji strani, tako dolgo se ne bom ničesar bal in bom vzlic vsemu srečen in zadovoljen . . ."

Tudi Jugoslovansko republičansko združenje in njegov glavni pobornik Etbin Kristan nista šla mimo Franka neopaženo. Na banketu, ki se je vršil pozimi leta 1937 Etbinu Kristanu na čast, je sam priznal, da se še dobro spominja slavljenčevih tedanjih govorov in da je prav Kristan vzbudil njegovo zanimanje za socialna vprašanja.

V svojih mladeniških letih je bil Lausche dober igralec baseballa in če bi si bil izbral to karijero, bi bil nedvomno uspel, kakor uspe v vsem, česar se loti, kakor vsak neutruden, odločen delavec kakor je on. Namesto tega si je izbral pravniško karijero. Njegov študij je začasno prekinila prva svetovna vojna, tekem katere je služil v ameriški armadi kot podporočnik. Po vojni je nadaljeval svoj študij in

leta 1920 graduiral kot drugi najodličnejši izmed 160 graduantov.

Sledila so leta trdega dela in skromne eksistence. V tem času se je Frank podal v politiko, postal član demokratske stranke in vodja demokratov v 23. volilnem okrožju ali wardu. Pri tem je imel močno oporo v pokojnem Louisu J. Pirceu, uredniku "Ameriške Domovine" in političnem "bossu" tega okrožja. Pirc je bil Lauschetov politični mentor in svetovalec in svojemu varovancu je pomagal, kjer koli je mogel. Priznati je treba, da je bila v nemali meri Pirčeva zasluga, da se je Lauschetu utrla pot v ameriško javno življenje, po kateri zdaj tako zmagovito stopa.

Leta 1932 je bilo izpraznjeno eno mest na mestni sodnji in governor White je imenoval na izpraznjeno mesto Lauscheta. To je bil pravi začetek njegove današnje karijere. Kajti komaj je bil sodnik nekaj mesecev, že se je raznesel o njem glas, da je eden najboljših, najpravičnejših in najbolj človekoljubnih sodnikov, kar jih je Cleveland kdaj imel. Ko je šel pri prvih volitvah pred volilce, je bil poslan nazaj v svoj urad z veliko večino. In štiri leta pozneje je bil izvoljen s še večjo večino za okrajnega sodnika za šest let, s plačo \$12,000 na leto. V tem svojstvu je lani začel uspešen boj proti raznim sleparskim ali raketirskim elementom—boj, ki ga kot župan nadaljuje.

Lausche je postal županski kandidat na splošno zahtevo velikega dela clevelandskega elektorata in časopisja. Ta zahteva se je prvič pojavila leta 1937, ko je clevelandsko časopisje soglasno zahtevalo njegovo kandidato. Ampak Frank se ni mogel odločiti, prvič, ker se je predobro zavedal, da je županstvo trda, naporena in nehvaležna služba—če hoče nekdo biti dober in pošten vrhovni mestni uradnik, in on gotovo ne bi hotel biti slab župan—in drugič, ker mu je bila pri srcu pravosodna karijera in je smatral, da kot dober sodnik lahko več stori za ljudstvo nego kot župan. Vrh tega se je tudi zavedal, da bo imel nemajhne težave, če se ne uklone diktatom demokratskih političnih magnatov—nekaj, česar kot samostojno misleč in pošten javni uradnik on ne bi mogel storiti. Isti pomisleki so ga zadrževali tudi pred letošnjo volilno kampanjo, da se dolgo ni mogel odločiti. Am-

pak nazadnje se je pa le odločil ter se podal pritisku javnega mnjenja. Pri tem se je odrekel varni in lepo plačani službi, ki bi potekla šele čez štiri leta in bi jo nedvomno lahko obdržal, dokler koli bi jo hotel—službi, ki je bila vrh tega v njegovem priljubljenem pravosodnem poklicu. Svojo odločitev je utemljal s kratko izjavo, da smatra, da so jo zahtevali interesi ljudstva, zlasti z ozirom na kritične razmere, v katerih živimo.

Njegova kandidatura je izzvala v Clevelandu veliko zadovoljstvo in navdušenje. Domači ameriški časopisi so mu takoj ob začetku napovedali sijajno zmago in dva dnevnikarja sta mi dala odprto oporo, dočim ga je tretji, republikanski po barvi priporočal med vrsticami. Kar se tiče Slovencev, so pa stali za njim kot en mož brez ozira na razlike v političnem prepričanju, ker so bili vsi prepričani, da bo dobil Cleveland v njem enega najboljših županov, kar jih je kdaj imel—morda najboljšega izza časov župana Toma L. Johnsona.

Volilna kampanja, ki jo je vodil Lausche, je bila vseskozi stvarna in dostojna—morda najdostojnejša volilna kampanja v mestni zgodovini. Denarna sredstva za kampanjo so prišla v veliki meri iz žepov njegovih rojakov, ki so z veseljem prispevali v njegov sklad. Kar se tiče denarja, bi se Lauschetu ne bilo treba obračati za pomoč na nikogar, ako bi hotel poslušati zapeljive glasove raketirskih elementov, ki so mu ponujali težke tisočake, seveda v zameno za obljubo, da bo opazoval njihovo sleparsko počenjanje skozi priprte oči. Njegov kampanjski vodja John E. Lokar ml. je to javno pribil. Lausche je to ponudbo, naravno, odločno odklonil, dasi mu je bilo znano, da je pomanjkanje denarnih sredstev porazilo že nekaterega dobrega kandidata. Toda vzlic temu in vzlic dejstvu, da so ga tudi clevelandski demokrati moguli podpirali brez vsakega navdušenja, ker je bil presamostojen zanje, je bil njegov nasprotnik 4. novembra pokopan pod silnim plazom glasovnic, tako, da se lahko mirne duše reče, da si je Frank priboril ljudski mandat, da ga je ljudstvo izvolilo za svojega tribuna.

Frank J. Lausche še ni dolgo župan mesta Cleveland, vendar je že v tem kratkem času pokazal, da je trdno odločen, držati obljube, ki jih je dal ljudstvu pred volitvami—predvsem,

da bo on župan in da bo županoval nepristransko v korist ljudstva, ki mu je izreklo tako veliko zaupnico. V tem pogledu je značilen poklon, ki mu ga je napravil dva tedna po vstoličenju C. W. L., avtor dnevnik opazk "Breakfast Briefs" v "Plain Dealerju," ki je zapisal o njegovem predniku Blythinu in njem:

"Ena izmed stvari, zaradi katerih bo ostala Blythinova administracija v spominu, je, da je bil župan odkritosrčen. Ena izmed stvari, zaradi katerih bo ostala v spominu Lauschetova administracija, pa bo, da je bil Frank župan."

To je samo eden izmed neštetihih poklonov, ki jih je bil "naš Frank" deležen pred volitvami in pozneje. Vsi ti pokloni in njegova sijajna zmaga pa ga niso niti najmanj pokvarili. Frank je slej ko prej isti stari Frank, ki ga poznamo že tako dolgo in ki smo ga vzljubili prav zato, ker je bil takšen: skromen, ljubezniv, pozoren napram vsakomur in vedno pripravljen, povedati kako šaljivo, zlasti na svoj račun. In čeprav ga ne veseli, zahajati na razne prireditve in je izjavil, da v tem pogledu ne bo posnemal bivšega župana Burtona, Blythinovega prednika, ki menda ni zamudil nobene prireditve, na katero je bil kdaj povabljen, pa še vedno rad pride med naše ljudi. Pri tem lahko spozna vsakdo brez očal, da se med njimi sijajno počuti.

Pisec teh vrstic ga je videl prvič po volitvah čez en mesec na neki naši prireditvi ter po kratkem pozdravu v šali dejal:

"Presneto, gospod župan, vi se pa niste kar nič spremenili! Isti stari Frank..."

Njegov široki, ostro izklesani, nekam utrujeno dobrodušni obraz (ki zato tudi mene nekoliko spominja na Lincolna) se je razlezel v širokem nasmehljaju in v njegovih globokih, razumnih rjavih očeh se je utrnila hudomušna iskra, ko je odgovoril:

"Seveda. Kaj si pa mislil...?"

Lausche je oženjen. Poročil se je leta 1928 z Jane Sheal, lepo in inteligentno hčerjo clevelandskega konstrukcijskega podjetnika Roberta E. Sheala, v katere žilah se pretaka škotska, irska in angleška kri. Kakor on, tako je tudi ona aktivna v javnem življenju, na primer pri Rdečem križu in drugod in poleg tega, da je svojemu možu dobra zakonska družica, mu je tudi dobra svetovalka. I. J.

Slovenski narodni kongres odložen

Državni department v Washingtonu ne odobrava političnih gibanj ameriških državljanov v prid tujezemskim državam.

Čikaški eksekutivni odsek pripravljalnega odbora za sklicanje slovenskega narodnega kongresa v Ameriki v prid naši stari domovini —odsek sestavljajo Leo Jurjevec, predsednik, Frank Zaitz, odbornik in Ivan Molek, tajnik— je na svoji seji dne 17. decembra soglasno zaključil, da predloži štirim zunanjim članom pripravljalnega odbora—ki so Joseph Zalar in Frank J. Wedic v Jolietu, Marie Prislant v Sheboyganu in Janko N. Rogelj v Clevelandu —sledeče:

1) Slovenski narodni kongres v Ameriki, ki je bil sklican za 12. februarja 1942, naj se odloži za nedoločen čas, dokler ne pridejo druge razmere.

2) Pripravljalni odbor SNK naj ostane, pasiven seveda, da lahko obnovi delo za sklicanje kongresa, kadar pride čas za to.

Razlog za ta predlog je izjava državnega departmenta v Washingtonu, D. C., ki je bila objavljena takoj po napovedi vojne osišču in katera se v jedru glasi, da vlada Združenih držav ne vidi rada na svojih tleh političnih gibanj, ki imajo za svoj cilj osvoboditev te ali one države v inozemstvu in pri katerih sodelujejo ali jih celo vodijo ameriški državljanji, ker to cepi lojalnost prizadetih državljanov. Z drugimi besedami: ameriška vlada hoče, da so zdaj, ko je vojna, vsa dejanja in nehanja državljanov usmerjena na akcije za zmago Združenih držav, ne pa na politične akcije, ki se ne tičejo te dežele.

Zunanji člani pripravljalnega odbora so —nekateri telefonično in drugi pismeno—soglasno odobrili omenjeni predlog, ki je bil s tem sprejet.

Razume se, da bodo člani pripravljalnega odbora pravočasno informirali svoje organizacije, da ni bilo druge poti kot odložiti kongres.

* * *

Pravilno je, da naša javnost izve, kaj je eksekutivni odsek SNK delal v dobrem mesecu

—od 15. novembra do 17. decembra 1941—svoje aktivnosti.

Odsek je v tem času imel šest sej in je formalno povabil osemnajst slovenskih centraliziranih organizacij v Združenih državah na nameravani kongres; od teh je deset podpornih jednot in zvez, osem pa je političnih in kulturnih organizacij, kakor se same označujejo. Poleg teh je bilo povabilo pripravljeno še za tri druge organizacije, a je čakalo zaradi pomanjkanja naslova. Povabljenih bi bilo torej skupaj 21 organizacij.

Sledeče centralizirane podpore organizacije so bile povabljene s pravico, da lahko pošljejo na svoje stroške vse svoje glavne odbornike po sklepu čikaške sklicateljske konference z dne 15. novembra t. l.: Ameriška bratska zveza, Društvo sv. Družine, Jugoslovanska podporni zveza Sloga, Kranjsko-slovenska katoliška jednota, Progresivne Slovenke, Slovenska dobrodelna zveza, Slovenska narodna podporni jednota, Slovenska moška zveza, Slovenska ženska zveza in Zapadna slovanska zveza.

Sledeče centralizirane politične in kulturne organizacije so bile povabljene s pravico do dveh delegatov na svoje stroške: Baragova zveza, Cankarjeva ustanova, Jugoslovanski kulturni vrt (Cleveland), Jugoslovanska socialistična zveza, Prosvetna matica, Zveza društev Najsvetejšega imena (Cleveland), Zveza kulturnih društev SDD (Cleveland) in Zveza slovenskih domov v Ohio.

Sledeče tri organizacije bi bile še povabljene: Ameriško-jugoslovanska zveza v Minesoti (politična), Frančiškanski komisarijat in Zveza slovenskih župnij.

Ako je še katera druga slovenska centralizirana politična ali kulturna organizacija v Ameriki, nam njeno ime in naslov doslej še nista znana.

Sklenjeno je bilo, da politične in kulturne organizacije z oddaljenim sedežem lahko poblastijo svoja dva člana v Chicagu ali okolici kot zastopnika, če si hočejo prihraniti na stroških.

Vse povabljene organizacije so imele čas do 1. januarja 1942, da postavijo svoje dele-

gate in sporoče njih imena tajništvu SNK, ako se odzovejo povabilu. Prva in edina organizacija, ki je to storila do 17. decembra, ko je bil kongres odložen, je Zapadna slovanska zveza. Ta organizacija je imenoval tri člane svojega gl. odbora za udeležitev kongresa.

Posamezniki—"pisatelji, časnikarji in drugi intelektualci" po sklepu sklicateljske konference—bi bili povabljeni v prvi polovici januarja. V ta namen je odsek že sestavljal seznam in imel je že okrog 50 imen na listi.

Kongres bi se bil vršil v hotelu Morrison, W. Madison in S. Clark sts., v čikaškem downtownu, ki nam je obljubil zborovalno dvorano brezplačno, če se priglasi neko število (najmanj menda 50) delegatov za stanovanje v tem hotelu v teku zborovanja.

Bilo je prilično korespondiranja z zunanjimi člani pripravljalnega odbora SNK, ki so zahtevali pojasnila glede tega in onega v zvezi v vabljenjem, pa tudi z drugimi rojaki,

ki so se zanimali za stvar in hoteli so vedeti to in ono. Vsem tem je tajnik točno in natančno odgovoril; prav tako predsednik.

Poleg tega se je odsek že baval s sporedom in dnevnim redom kongresa, ki ga je imel predložiti zborovalcem v potrditev ali revizijo. V načrtu so bili najmanj trije referati, toda referenti še niso bili določeni.

Vsi stroški tajništva—pisemski papir, koverta in poština—so v tem času znašali \$10.73. Drugih stroškov še ni bilo. Prostor za odsekov se je Slovenski delavski center, 2301 So. Lawndale Ave., poklonil brezplačno.

Izvršni odsek SNPJ je na svoji seji dne 17. decembra sklenil: Ker je SNPJ sprožila gibanje za slovenski narodni kongres, se čuti moralno obvezana, da pokrije te stroške. S tem je vse poravnano.

IVAN MOLEK,
tajnik pripravljalnega odbora SNK.

Bizgečeva žena išče razporoko

FRANK ČESEN

MINULO JE ŽE TRI MESECE, odkar sta Peter Bizgec in njegova žena Mary proslavila srebrni jubilej njunega zakonskega življenja. Med tem časom se ni zgodilo nič posebnega. Peter se je točno držal obljube, ki jo je podal v slavnostnem govoru, da bo namreč prej čebula rasla na njegovi črešnji, predno pojde on v pokoj. Zato je bil še vedno delaven pri raznih kulturnih in podpornih organizacijah.

Ker je prihajal zvečer pozno domov, mu je Mary neprestano grozila, da mu bo zaklenila vrata. Očitala mu je, da se "vlači okoli z drugimi babami in jih napaja." Dala mu je celo razumeti, da bo vložila tožbo za ločitev zakona, ako se ne bo popoljšal.

Ubogi Peter je zanikal vse obdolžitve. Skliceval se je na prijatelja Krmežljavčka, kar je pa še bolj podkurilo bojevito Mary.

"Kaj... Krmežljavček!" je bevskala. "O njem mi pa kar molči, niti za las ni boljši od tebe. Le škoda, da ima tako mevžo za ženo. Ko bi imel mene, bi drugače plesal...!"

"No, to si lahko mislim," je vzdihnil Peter in si prižgal cigareto.

"Molči!" ga je zavrnila Mary in udarila z nogo ob tla. "Jezik imaš dolg kot preklja! Ko bi imel vsaj tako pamet! Oh, jaz reva, zakaj sem ravno tebe pobrala!" je zajavkala in pri tem sedla tako nerodno, da se je prekucnil stol in se je njeno obilno telo s silnim ropotom zvrnilo po tleh.

Peter se je zakrohotal na vse grlo, dočim se je Mary kar penila od jeze. Ker je bila nevarnost, da bo temu sledila "hišna revolucija," se je oglasila iz druge sobe domača hči Nancy, ki je pravkar čitala napet ljubezenski roman in obenem poslušala dva komika, ki sta zbijala plehke šale v radiju.

"Zakaj pa delata tak noise? Maaaa! Pust ga no! Why do you always argue, da še brat ne morem. Gee whiz—such a people! Kaj bo pa moj Rudy reku k' pride?"

S tem je bilo prepira konec za tisti večer. Peter je pričel čitati časopis, dočim je šla

Mary v kino, da dobi tisočak, če bo izžrebano njeno ime.

Drugi dan je bila Mary izredno zaposlena. Ko je počistila peč in uredila sobe, se je spravila nad garderobo. Zimsko obleko je odnesla na postrešje, toda še prej je izpraznila žepe. Ko je tako stikala po Petrovem suknjiču, je nenadoma začutila med prsti kos lepo zganjenega papirja. "Ahaaa, to-le pa ni karsibodi!" si je mislila. "Čakaj, da vidimo, kaj je to?" Kot bi trenil, je zravnila papir in čitala:

MOJI MUCIKI ZA ROJSTNI DAN.

*Poln cekar poljubov Ti jaz pošiljam
in pred tabo se na kolenih zvijam.
Srce mi pa v prsih burno drdra,
ko spomnim se nate, moja cimbara!
Oh, brez tebe, bunka mi ni živetil,
rajši se dam koj v svinjak zapreti!
Oh, da bi Ti vedela, kako trpim,
kadar te pogledam, se silno potim.
Tvoj obraz je kakor polna luna,
oči pa božajoče kakor duh koštruna.
Roke imaš kot mlade mačke tace,
noge me pa spominjajo na stare race.
Zato pa—žverca, usliši prošnje moje
in stisni me na vroče srce tvoje!
Želi Ti mnogo srečnih in debelih let,
tvoj Peterček, ki za fantov je devet!*

Ko je Mary prečitala te verze, je postala silno razburjena. Mehanično je zmečkala papir med prsti ter ga zagnala daleč v kot. Toda po kratkem pomiselku ga je zopet pobrala, ga vtaknila v svojo ročno torbico ter siknila:

"Sedaj imam pa že zadosti teh neumnosti! Vsaka stvar ima svoje meje in tako jih imajo tudi Petrove avanture. Tako torej! Verze kuje drugim vešam! Saj sem vedela, da ne ostaja zunaj cele noči zaman! Vaje in seje—kakopak. Nesramnež! Pa kako zmešano piše! Človek bi se smejal, ko bi stvar ne bila tako tragična. No, le čakaj me. Ti se boš še potil—pa ne v naročju tvoje cimbare, temveč v luknji!" Da bi podkrepila svojo grožnjo, je šla k klavirju, vzela Petrovo sliko, jo vrgla ob tla in pohodila.

Mary se je praznično oblekla in se napotila k odvetniku Mežanu. Dr. Rajko Mežan je bil zelo prijazen in silno postrežljiv. V naselbini ni užival kdove kakega ugleda kot odvetnik. Na sodišču je zastopal le brezpomembne tožbe, pa še tiste največkrat izgubil. Zato se je poleg odvetništva pečal tudi z zavarovalnino in pro-

dajo hiš. Ob času prohibicije se je celo šušljalo, da je bil zaveznik tihotapcev z žganjem.

Mary je boječe potrkala na vrata in vstopila.

"Gospa Bizgec!" je presenečeno vzkliknil Mežan. "Takorekoč... kaj pa je vas privedlo k meni? Pa ne, da bi koga tožili? Sedite! Tako. Kaj pa Peter in vaša dražestna hčerka Nancy! Ali sta zdrava?"

Mežan si je prižgal smotko in udobno sedel za pisalno mizo.

"Peter—če je zdrav? Ha, še preveč!" je odvrnila Mary. "No, saj prav zaradi njega prihajam, gospod Mežan. Bom, kar naravnost povedala. Tožbo bom vložila za ločitev zakona!" In že je vzela iz torbice usodno pesem, jo pomolila Mežanu pod nos ter rekla: "To-le prečitajte, prosim, potem pa sami sodite. Saj ste previden mož."

Mežan si natakne očala, puhne oblak dima v strop in čita:

"Moji muciki... Haha, kako poetično! Mm, mm, pa srce mu drdra za cimbaro in bunko. In kako ti je vrag zaljubljen; kot kakšen šolarček! Hihhi, in zopet tukaj: duh koštruna, roke kot mačje tace in noge od stare race. Haha, poezija za bogove. Imenitno! Ampak saj je vendar napravil iz nje karikaturo, ne pa žensko! Preneumno, takorekoč."

"Torej ne mislite, da bi...?"

"O pač, pač," je hitro popravil Mežan, da bi se Mary ne premislila.

"Veste zadeva je zelo delikatna. Joj, joj, kdo bi si mislil kaj takega od Petra. Imenitno se zna potajiti, takorekoč. Pa katero le ima na muhi! Ali kaj sumite, gospa?"

"Popolnoma nič. Le to vem, da prihaja pozno ponoči domov in da je večkrat—kako bi rekla?—dobre volje!"

"Lopov! Ali vas je kedaj pretepal?"

Mary je poskočila, kot bi jo pičil gad. "Kaj? Mene! Ta bi bila pa lepa. Ha, ravno obratno. Jaz sem ga včasih potipala po grbi, gospod Mežan!"

"Saj, saj. Drugega itak ni zaslužil. No, v obtožnico bomo postavili, da ste to storili v silobranu. Kaj pa glede denarja—ali vam ga daje dovolj za vzdrževanje doma?"

"O, to pa to. Njegove plačilne čeke vedno menjam jaz. Seveda mu potem sempatje odri-nem kak kvoderček."

"Hm, hm, zamotana reč," pravi Mežan in napravi par korakov po sobi. "Take stvari je treba temeljito preudariti. Sicer bodo pa na sodnji igrali glavno vlogo tile verzi. Hišo si bodeta seveda razdelila. Glede alimentov bomo pa že uredili, da bo prav. Vi se bodete itak spet poročili. Saj ste—no, kako bi dejal?—takorekoč še privlačna."

"Vi se šalite, gospod Mežan!" pripomni Mary in ga koketno pogleda. "Pa če vi tako pravite, potem moram pač verjeti. Sedaj moram pa domov, da se s Petrom pomeniva. Da, pomeniva na moj način! Na svidenje!"

Doma je bilo vse narobe. Peter je robantil ker ni bilo večerje, dočim je Nancy telefonično poizvedovala za materjo po naselbini. Prav tedaj pa ona vstopi. Ko jo Peter zagleda, se razkorači, udari ob mizo in zavpije:

"Arduš! Kje je pa večerja, koza stara! Ali je to red...?"

Naprej ni mogel, kajti Mary je skočila v njega kot furija in zapiskala s svojim vriščem sopranom: "Kaaaaj? Ti si upaš kričati nad menoj? Ti! Pojdi po večerjo k tvoji muciki, baraba! Kar hitro poberi svoje cunje in beži, da te ne vidim!" Medtem je vzela iz torbe usodni kos papirja in mu ga od daleč pokazala. "Ali poznaš to? Katera cimbara pa je toliko srečna, da si ji posvetil ta zmazek?"

Peter je od presenečenja zazijal. Končno je zajecjal:

"I, seveda poznam. To pesem—sem posvetil—no ja, tebi za rojstni dan. Pa se mi zdelo, da je, kakor pravijo preveč prozaična in neokusna, zato ti jo nisem izročil in..."

"Lažeš! Ne boš se izmuznil iz pasti, ljubi Peterček—te predobro poznam! Dr. Mežan jo je temeljito preštudiral in je tudi mnenja, da je namenjena drugi ženski. Sicer pa to lahko poveš sodniku. Jaz sem namreč danes vložila tožbo za ločitev zakona," je s povdarkom naglašala Mary.

V sobi je zavladal za trenutek molk. Peter je počasi lezel v dve gube, dočim se je Mary razkoračila pred njim ter ga škodoželjno motrila. Končno je Peter spregovoril, kot bi se prebudil iz sanj:

"A, tako... razporoka! No, tudi prav." Pa je takoj povzel: "Toda Mary, bodi no pametna! Kaj bodo pa ljudje rekli? Ne tajim, da imam svoje napake, toda tudi ti nisi brez njih.

Pomisli, da sva že v letih—smejali se nama bodo. Pa tudi Nancy bova napravila sramoto."

Nancy je poslušala ta prepirlje od strani, toda pri očetovi opazki je stopila pred mater in ji rekla:

"Saj res, ma, ali si krejzi? Ta song ni noben ground za divorce. Pa je allright, čeprav je sometime malo kuku. Saj si ti tud!"

Mary je udarila z nogo ob tla in zakričala:

"Boš tiho, frklja! Kaj pa ti veš? Se vidi, da si tudi že pokvarjena. Kar sem rekla, pri tem obstanem in če se tudi na glavo postavita. Sicer pa, kdo ve kako dolgo me že vara z drugimi?"

"Pa naj bo—trma!" spregovori Peter. "Se boš že še kesala, pa bo prepozno. Ampak jaz ne grem iz moje bajte! Če je tebe volja, lahko greš. Lahko noč!" In že je krevsal k "Petelinčku," da utopi svojo jezo v kozarcu.

Pri "Petelinčku" je Petra sprejela vesela družba. "Hej, Peter—stara sablja! Boš pil? Kaj se pa držiš, kot sv. Boštjan v pratiki!" so kričali vsevprek na njega. No, in Peter se tisti večer ni prav nič branil. Ko je bil že nekoliko nadelan, je celo prisedel k neki razvpiti punčari in z njo koketiral.

"How about a drink, sweetheart?" ga je nagovarjala, ko si je z elegantno kretnjo prižigala cigareto.

"Sure, le pij žaba, saj tvoj vamp itak nima dna. Danes je moj dan! Arduš. Veš, jaz bom kmalu slamnati vdovec, in potem—no bomo že videli," pravi Peter in vščipne deklino v bedro, da je kar zacvilila.

"Čestitam! Torej pridete v našo družbo? Saj je bolje tako. Kdo bi se vedno tiščal tiste stare koklje. Življenje je prekratko, da bi ga človek uničil v zakonskem kurniku. Zato pa kličem: živela ljubezen in svoboda! Let's have another drink, honey!"

"Hej, Petelinček! Pijače na mizo! Ali spiš? Nocoj naj gre vse na kredo!"

"Hm, ti imaš pa res čudne nazore o zakonu in morali," je silil Peter v deklino. "Pa pustiva to za nocoj, naj se s tem pečajo moralisti. Veš, cipka, jaz še nisem za smeti! Arduš, če se oblečem in obrijem, še vse fante posekam. Ko dobim še nove zobe, bom pa že kar fant od fare," je krulil.

"Not bad for an old fogey!" je smehljaje

se odgovorila deklina in ga pobožala po pleši.

Peter je imel drugi dan huđega mačka. Ko se je spomnil prejšnega večera, se je pričel smeјati. Cela komedija se mu je zdelala silno bedasta. Ampak od katerikoli strani je motril zadevo, je prišel do zaključka, da je vsega kriva Mary. On je postal le nedolžna žrtev okolščin in nadležnega nesporazuma. Svoje težave je omenil tudi prijatelju Krmežljavčku in ga vprašal za svet.

"Ej, če noče Mary umakniti tožbe, je najbolje, da si tudi ti dobiš odvetnika," je mrdroval Krmežljavček. "Nobena tajnost ni, da imajo ženske v Ameriki več pravic kot moški—to se pravi, da so bolj igralke. Kadar so v stiski, se pričnejo cmeriti, da bi se jih usmilit kamen in če so lepe, pa skušajo s svojimi čari celo imponirati. Zato postopajo na sodišču z njimi dosti bolj obzirno in kavalirsko kot z moškimi. Pa ne samo na na sodišču—kamor se ozreš, povsod velja pravilo "Ladies First." Zato ti svetujem, da si previden."

Zvečer je šel Peter k odvetniku Kifelcu. Dr. Vekoslav Kifelc je bil Petrov znanec in obenem voditelj slovenske naselbine. Iz stare domovine je prišel še kot deček. Do odvetništva se je povspel po trdi borbi in s pomočjo usmiljenih rojakov. Dokler je študiral, je imel socialistične nazore, toda ko si je ustvaril klientelo, je pričel jadrati v demokratski tabor, kjer si je pridobil velik ugled. Bil je dober govornik in spreten politik—skratka, pristen ameriški tip.

Ko je Kifelc zagledal potrtega Petra, ga je veselo pozdravil, krepko udaril po plečih in zavpil: "Helo, duša kosmata! Kaj se pa držiš kot bi ti kure kruh pozobale?"

Peter se je zrušil na stol, si obrisal potno čelo in odgovoril:

"Hm, kaj bi se ne. Ko bi bil ti v moji koži, bi se tudi kisló držal. Pomisli! Moja stara išče razporoko!"

"Kaaaj! Mary! Ali prav slišim?"

"Seveda in sicer zaradi nekih neumnih verzov, ki sem jih zložil za zabavo in jih nato nameraval pokloniti njej za rojstni dan. Slučajno sem pa pozabil nanje in tako jih je našla v suknjiču in me obdolžila, da sem jih skoval za neko drugo žensko."

"Jih imaš pri sebi?"

"Ne. Mežonu jih je nesla, ki jo bo menda zastopal na sodišču."

Kifelc se sedel in začel bobnati s prsti po pisalni mizi, nato pa vstal in zamišljeno dejal:

"Hm, nerodna reč, zelo nerodna. Ali te še česa drugega dolži?"

"Ne vem. Sicer bo pa to tvoja zadeva, zato sem te obiskal. Ti poznaš moje razmere natančneje kot kedo drugi. Pravzaprav bi mi bilo pa najljubše, da bi ti skušal pregovoriti Mary, da odstopi od tožbe."

"To tudi jaz mislim, ampak Mary je silno trmasta. Treba jo bo pridobiti na zvit način. No, bomo že uredili, da bo prav. Kar brez skrbi zaspi, Peter! Ti presneta Mary . . . ! Na, požirek škotskega, da si dušo privežeš!"

Ko je Peter odšel, je Kifelc takoj telefonično poklical Mežona:

"Helo! Peter je bil pri meni zaradi razporoke. Kaj si pa ti misliš o tem, Rajko?"

"Hahaha. Da ti naravnost povem, Vekoslav—vse skupaj se mi zdi nesmiselno in brez vsake podlage. In tisto Petrovo skrpucalo, ki je dalo povod tem homatijam, uh! Prepričan sem, da boš od smeha počil, ko ga boš čital. Mislim sem že babi odsvetovati tožbo, toda naj plačata, bedaka! Čimbolj se bo svet tožaril, tembolje za nas! Veš, jaz sem v tem oziru praktičen človek!"

"Well, lahkega zaslužka se tudi jaz ne branim, toda v mojem položaju mora biti človek silno oprezen. Tebi je znano, da se mi obeta sijajna politična karijera. Bizgeca sta precej poznana in—no, saj razumeš . . . zamera bo, če prevzamem tožbo in zato nimam prav nobenega veselja da to komedije. Poleg tega se bojim tudi blamaže, ki jo bova najbrž doživela na sodišču. Ko sem vse te okolščine pretehtal, sem prišel do zaključka, da bi bilo najbolje, če bi jih pregovorila, da se poravnata brez tožbe. Kaj praviš k temu, kolega?"

"Hm, tebi je to lahko! Tisočaki, ti letijo skupaj kamor se obrneš, a jaz se komaj skromno preživljam. Sicer pa, roka roko umije. Ti si v položaju, da lahko rečeš zame dobro besedo na pristojnem mestu, a jaz bom počtegetal Mary, da odstopi od tožbe."

"Prav! Hvala ti, Rajko. Tvoje usluge ne bom pozabil! S Petrom bom imel lahko delo, ker možak je čisto obupan. Servus!"

Naslednji teden najdemo Petra in Mary

v razkošni pisarni dr. Vekoslava Kifelca v trgovskem delu mesta. V pisarni sta bila navzoča tudi odvetnika, Kifeln in Mežan.

"Torej, gospa Bizgec," je pričel svoj govor dr. Mežan, "na podlagi vsestranskih razmotrivanj in preiskav sva prišla z gospodom Kifelcem do zaključka, da je bila tale pesem resnično namenjena vam . . ."

Mary skoči pokonci kot bi jo pičila osa:

"Kaaj! Meni je bila namenjena? To je pa že od sile! No, jaz se prav lepo zahvalim za ta zmazek. Saj je vendar sleherna beseda žaljiva za dostojno žensko! Kakšna bunka in cimbara sem jaz? Pa obraz kot polna luna. Ha, ti bom že dala polno luno!" In že je skočila z dežnikom v roki proti Petru, ki je smuknil s čudovito spretnostjo pod mizo.

"Pomirite se, gospa, da stvar pojasnimo," jo je skušal potolažiti Mežan. "Obtoženec sam priznava, da ti verzi ne vsebujejo nežnih čustev, zato vam jih ni izročil. Vaš mož ljubi poezijo, toda, žal, nima pesniške žilice, kar pa ni njegova krivda."

Medtem je Peter zopet boječe prilezel izpod mize.

Tedaj povzame besedo Kifeln:

"Gospoda! Stvar je popolnoma jasna. Verzi so sicer preprosti, toda v jedru razodevajo silno ljubezen in udanost do vas, gospa. Moj klient je imel nedvomno najboljši namen, ko jih je zložil. Jaz sam bi bil ponosen nanje!" se je navihano lagal. "Zato vam toplo priporočam, da jih vpoštevate kot take. Gospodu Bizgecu pa svetujem, da vsaj začasno opusti pesništvo in s tem pokaže dobro voljo."

"Pa še kako rad!" se oglasi Peter.

"Ste-li zadovoljni s to izjavo, gospa?"

"Hm . . . ne vem. Mrha! Sedaj bo vse obljubil, ko mu teče voda v grlo!" je odgovorila Mary že dokaj omehčana.

"Torej je zadeva končana!" reče Mežan in prične pospravljati akte.

"O, ni še ne!" odgovori Mary, naglasujoč vsako besedo. "Jaz zahtevam, da bo odslej Peter ostal vsak večer doma, izvzemši, kadar bo šel ven z menoj!"

"Ali Mary! To je vendar nemogoče! Pomisli, da sem društveni uradnik, igralec, pevec in . . ."

"Potepuh!" mu seže v besedo Mary.

"Toda gospa! To vendar ne gre!" izpre-

govori Kifeln. "Vaš soprog je vplivna oseba v naselbini. Poleg tega, da je vnet kulturni delavec, je tudi izboren družabnik. On je tako rekoč narodna lastnina. Brez njega bi javno življenje dobilo težak udarec, da, še več—brez njega bi naselbina postala ena sama velika puščava. Povdarjam, da nikakor ni taktno, če se krati pravice možu, ki je pri delu za narodno stvar postal siv oziroma plešast!"

"Saj, saj! In tudi revmatizem se me že loteva!" zjavka Peter.

"Zato vas prosim v imenu naroda, gospa Bizgec, da mu pustite to nedolžno veselje, sicer ga bode uničili duševno in fizično!"

Mary se malce obotavlja, nato pa pravi: "Naj bo torej, ampak le pod enim pogojem: da pride Peter vselej točno ob enajstih domov in da ne bo dišal po pijači! Ker se rad potvarja, si izgovorim pravico, da ga poduham, če se mi zdi potrebno."

"Težki so ti pogoji, gospa! Si zadovoljen s tem, Peter?" ga vpraša Kifeln.

"Glejte, da ne bo držal figo v žepu, gospod Kifeln," pripomni Mary.

"I no, če ni drugače—pa naj bo. V sili še vrag muhe žre!" odgovori Peter.

"Ker je stvar rešena, lahko končamo!" pravi odvetnik v uradnem tonu.

"Še nekaj, gospod Kifeln," mu seže v besedo Mary. "Ko sva se zadnjič prepirala, jo je ta nesnaga v jezi pobral k 'Petelinčku', kjer se najprvo prav pošteno opil, nato se je pa pričel smukati okoli neke razvpite punčare, jo ščipal in objemal in . . ."

"Saj si tudi ti na pikniku ongavemu Jožetu na kolenih sedela!" jo zavrne Peter.

"No, no, no!" ju miri Kifeln. "To še vendar ni nobena intimnost, temveč nedolžna šala, kakršne se v veseli družbi čestokrat dogajajo. V smislu naših paragrafov bi ta pregrešek v najslabšem slučaju imenovali—nespodobno obnašanje. Ker sta po lastnih izjavah kriva oba, bo pač najbolje, da pozabita na ta neprijeten dogodek."

"Gospoda, čas je, da gremo! Doma me čakajo nujni posli in tudi dr. Kifeln je obložen z delom," je s prikrito nestrpnostjo dejal Mežan. "Zato predlagam, da se obtoženec Peter Bizgec in tožiteljica Mary Bizgec v znamenju sprave javno poljubita!"

"O, gospoda, kaj pa mislita?" je Mary

sramežljivo zajavkala. "To vendar ne gre in poleg tega sem se teh stvari že čisto odvadila. Toda—toda če tako želite in če Peter ne oporeka...?"

"Jaz da bi oporekal, jaz? Saj itak nimam nobene besede," je ponižno odgovoril Peter.

Tisti večer je po dolgem času vladalo pri Bizgečevih zopet veselo razpoloženje. Mary je napravila okusno večerjo, na katero je povabila poleg Rudy-ja tudi Krmežljavčkov družino. V znamenju sprave med zakoncema so večerjo primerno zalili. Ko je bilo veselje na višku, je Mary vzela iz ročne torbice listič z verzi, ki so bili malone postali usodni Bizge-

čevemu zakonu ter jih z ginjenim glasom prečitala. Nato je ljubeznivo pogledala presenečenega Petra, ga v navalu ginjenosti objela in dejala:

"Ti presneti Peterček ti! Tako ti piše pesmice kot bi rožce sadil... In sama ljubezen in udanost do mene kipi iz njih... Saj pravim, jaz bi ga pa kmalu obsodila, da se mu je katera druga vgnezdila v srcu. Oh, ljubček, ali mi moreš odpustiti?"

Toda vse, kar je mogel ubogi Peter iztisniti iz grla, je bilo:

"Kozarec vina—predno omedlim!"

Cankarjeva spominska slavnost

KO SMO pri Cankarjevi ustanovi sklepali o Cankarjevi spominski slavnosti ob priliki tri in dvajsetletnice smrti velikega pisatelja, ki se je vršila dne 14. decembra v Slovenskem narodnem domu na St. Clair avenue, so nekateri zborovalci izrazili pomisleke proti mešanemu ali "varijetnemu" programu, češ, take priredbe se preveč ponavljajo in ljudi več ne privlačijo. Morda so bili v pravem, kajti zadnja leta se je pri nas udomačila navada, da se ob vsaki priliki daje take programe in ker večina teh programov ni nič posebnega, je povsem mogoče, da so se jih naši ljudje naveličali. Ampak obiskovalci naših kulturnih priredb, ki so zamudili letošnjo priredbo Cankarjeve ustanove, ker so se bali, da ne bo "nič posebnega," so zamudili nekaj, kar ne bodo mogli nadomestiti in na škodi so bolj oni kot prireditelji. Kajti spored spominske slavnosti je bil res nekaj izrednega.

Spored je imel trojno privlačnost: še mlado, toda priznano pevko, dramatično sopranistko Ann Beniger iz Chicaga, nastop "Zarje" in lepega številka obetajočih domačih talentov in enodejansko dramo Marije Kmetove "Notturmo," tako, da se je pač splačalo, potruditi se na to priredbo.

Miss Beniger nam je s svojim nastopom dokazala, da se ne širi zaman glas, da je pevka izrednih zmožnosti. S svojim krasnim glasom, ki ga v vseh legah popolnoma obvlada, si je na mah osvojila občinstvo, ki je zadivljeno sle-

dilo njenemu petju ter jo ponovno klicalo nazaj na oder. Na sporedu je imela sledeče točke:

"Ptička" iz operete "Legijonarji" (Victor Parma), "Vilia" iz "Vesele vdove" (Franz Lehár), "Ritorna Vincitor" iz "Aide" (Giuseppe Verdi) in "Oj večer je že (Ivan Zorman). K slednji je pripomnila, da se ji je zelo priljubila in da jo je že večkrat pela pred ameriško publiko, ki jo je vselej zelo toplo sprejela. Ker je bila ponovno klicana nazaj na oder, je zapela še tri domače pesmi in sicer "En šuštar me je vprašal," "Jaz pa vrtec bom kopala" in "Slišala sem ptičko pet," s čemer se je občinstvu še bolj priljubila.

Na kratko povedano, nas je Benigerjeva s svojim petjem očarala. Občinstvo je na nedvoumen način pokazalo, kako hvaležno ji je bilo za njeno krasno petje in brez pretiravanja rečem, da je bil njen prvi nastop v Clevelandu vzlic pičli udeležbi popolen uspeh in nov triumf za njo. Da bi jo le kmalu zopet slišali v Clevelandu!

Pevko je spremljala na klavir Vera Milavec-Slejko, naša najboljša pianistka, v kateri je imela Benigerjeva izvrstno spremljevalko.

Od pevskih zborov je bila na sporedu "Zarja" (mešan zbor), ki je lepo zapela "V spomin Ivana Cankarja" in "Po lepi modri Donavi" (Johann Strauss).

Pa naši mladi domači talenti! Hvaliti vsakega posebaj, bi bilo skoro odveč, kajti

vsi so bili dobri in pokazali, da smemo še marsikaj pričakovati od njih. Med prvimi je vzbudila pozornost Dorothy Paliska, ki je tako lepo deklamirala Joe Širčljevo pesem "Jernejeva pravica," da zasluži posebno priznanje. To dekle zna v resnici prednašati tako, kakor se mora! Upam, da je tudi kdo drugi videl, da spada to dekle na oder in da se bo kdo spomnil tega, ko dekle odraste.

Druge točke so podali violinski kvartet Vladimirja Malečkarja, ki dobro obvlada strune, nastop malega harmonikarja Edwarda Kužnika, ki se je občinstvu prav priljubil, potem domači plesi, ki sta jih prav ljubko zaplesala Lilian in Alber Ule, Frank Kosičev kvartet, (krilni rogovi), nastop collinwoodskega kvinteta Edith Coff, Betty Raddell, Elizabeth Joca, Sylvia Mascia in J. P. Jones, umetni ples Eleanore Beno in ples s potrkavanjem (tap dance), ki ga je proizvajal Leonard Zallar. Vsi so ugajali.

Spored je bil zaključen z vprizoritvijo enodejanke Marije Kmetove "Notturmo," ki je res krasno pesniško delo v prozi. Igrali so Olga Marn, Florence Jeraj - Slaby in Vatro J. Grill, ki je tudi režiral. Igra je bila podana dobro. Olga kot Pavla je bila

igralsko in glasovno najboljša, dočim je Florence kot Olga zaostajala glasovno, to je, govorila je često pretiho, da je ni bilo mogoče razumeti, zlasti, ker so ti nesrečni stoli, ki spadajo že zdavnaj na grmado neprestano ječali in škripali kot pogubljenе duše v podzemlju, kjer, pravijo, je samo jok in škripanje z zobmi. Vatro je svojo vlogo dobro odigral. Igra je vzlic omenjenim pomanjkljivostim napravila dober vtis.

Na kratko povedano, je treba priznati, da so imeli prireditelji zelo srečne roke pri sestavljanju programa in da je bil ta tako pester in bogat, da nikomur posetnikov ni moglo biti žal, da se je potrudil v Slovenski narodni dom.

Poset pa je bil, žal mnogo prepičel za slovenski Cleveland, ki se tako rad pobaha s svojo naprednostjo. Prav radoveden sem, kje so bili 14. decembra vsi tisoči teh naprednjakov, ki jih ni bilo na ti priredbi? Človeka je bilo sram, ko je videl pol dvorane prazne. Pa bo menda že tako pri nas, da si včasih mislimo: "Ah, kaj bi hodil, saj bo drugih dovolj," in tako se zgodi, da zaradi te naše lagodnosti ali malomarnosti ostanejo naše dvorane napol prazne . . .

X. Y.

ODMEVI

O drami "Z vero v vstajenje"

Čitatelji Cankarjevega glasnika so imeli priliko čitati najnovejše dramsko delo izpod peresa priznanega slovenskega pisatelja v Ameriki Ivana Jonteza, dramo v treh dejanjih "Z vero v vstajenje." Jontez je spisal že lepo število povesti, novel, črtic in esejev, za katere je žel priznanje od strani publike kot tudi od svojih kolegov, kolikor jih pač imamo v naših skromnih razmerah.

Najnovejši njegov produkt je pa omenjena drama. Če se prav spominjam, je bil njegov prvi poizkus v tej smeri satira "Gospod Dlaka je zbolel za pljučnico." Ta stvarca je bila priobčena v "Majskem glasu" leta 1938. Ne rečem, da je slaba, toda za uprizoritev ni primerna, zato je šla mimo nas skoro neopaženo, kakor mnogo drugih sličnih stvari.

Znatno večje zanimanje je zbudil Jontez z dramo "Z vero v vstajenje." To je drama

močnih dramatičnih učinkov in harmoničnih zapletljajev. Snov te drame je črpal iz okupirane in nesrečne Slovenije, zato je s psihološkega stališča tembolj privlačna za naše občinstvo. Avtor trdi, da je dobil inspiracijo za to delo v gibanju "V for Victory." Predmet, ki se ga je lotil, zahteva spretnosti in bujno razvite domišljije in kot je videti, poseda on oboje. Seveda ima drama svoje hibe, ki so pa po večini le tehničnega značaja in jih bo avtor nedvomno odpravil.

Ako hoče človek dobiti popolno sliko te drame, jo mora videti na odru. To priliko smo imeli v Clevelandu dne 23. nov. Kot pri vseh dramah, tako je tudi v "Vstajenju" prvo dejanje le nekak uvod k glavnemu dejanju. V originalu so bili nekateri dialogi mnogo predolgi, toda Jontez jih je skrajšal že pred uprizoritvijo. Najbolj napeto sceno tvori v

prvem dejanju nacijska hišna preiskava pri Kremenčevih, pa tudi druge scene niso suhoparne, ako so dobri igralci.

Krono cele zgodbe pa seveda tvori drugo dejanje, ki se vrši v gestapovski pisarni. V ta kos tragedije je avtor položil vso svojo dušo in ustvarjalno silo. Satansko zasnovane metode nacijskih rabljev drže publiko skozi celo dejanje v napetem stanju. Oddih pride šele na koncu, ko požar v elektrarni zasuče potek igre v drugo smer. V nastali konfuziji se Mohor upravičeno maščuje nad sadističnim komisarjem. Tu doseže drama svoj višek. Ko bi avtor dodal nekoliko nemške barve tudi dialektu, bi dosegel še večji uspeh.

Logično nadaljevanje in zaključek drama je v tretjem dejanju. Dogodki nas popeljejo v gorenjske gore, kamor se po sabotažnih činih zatečejo ubežniki, kjer čakajo rešitve in svo-

bode. Simbol teh upornikov je Kremenc, katerega vera v vstajenje je trdna do konca. Tehnični efekti kot brnenje letala, regljanje strojnih pušk in govor v radiu so zelo posrečeni. Ako izvzamemo predolgo umiranje in pretirano molitev duhovnika, je tudi tretje dejanje učinkovito.

Kot že omenjeno, je Jontez zaslužil s to dramo šopek. Upamo, da to ni njegovo poslednje dramsko delo, dasi se zavedamo stroškov in truda, ki so zvezani s takim delom. Naši literarni delavci niso deležni nobenih nagrad. Edino priznanje jim je—hvaležnost publike. Zato bi bilo želeti, da se zlasti z ozirom na propagandno vrednost ta drama vprizori tudi v drugih naših naselbinah. S tem bomo dali avtorju vsaj nekoliko priznanja!

F. Č.

Hitlerjeva veličina

PO VSEM SVETU je razširjeno mnenje, da je Hitler resnični vodja nemškega naroda, ali pa vsaj nacijske stranke, državnik in vojskovodja, okrog katerega se suče vse v Nemčiji in skoraj po vsej Evropi, ki izdeluje vse načrte za politiko in za vojna podvzeta in je vrhu tega še velik govornik in izvstven pisatelj. Uspehi, ki jih je nacizem dosegel so še bolj utrdili to mišljenje in na milijone ljudi vidi v njem nekakšnega novega Napoleona, zlasti še, ker so časopisi polni njegovega imena in ga, četudi ne izključno, pa vendar večinoma prikazujejo kot velikana, dasi hudobnega in govore o hitlerizmu kot da se je ves nacijski sistem porodil v njegovi glavi in je on sam iz "ideje" ustvaril resničnost.

Mi se nismo nikdar pridruževali tej veri, temveč smo vedno smatrali to "veličino" za puhloglavo lutko, ki je vrhu tega še telesno, umno in moralno abnormalna. Čuditi se je sploh, da je toliko ljudi sprejelo vero v njegovo genijalnost in brezprimerno vsestranost, katere niti Goethe ali Leonardo da Vinci ni dosegel, kajti tudi njima ni znanje prišlo kar samo po sebi iz nebes, o Hitlerju pa je znano, da mu učenje nikdar ni dišalo in mu priroda tudi ni dala glave za to.

Sedaj se je v ameriški reviji "Current History" oglasil neki bivši častnik nemške Reichswehr, ki je Hitlerja poznal v začetku njegove karijere, ker mu je bil predpostavljen in je naslikal podobo tega "velikana," ki ga kaže še bolj malopomembnega kot je mislila večina skeptikov.

Marsikdo se je že čudil, da je Hitler v času prve svetovne vojne služil v nemški armadi, dasi je bil Avstrijanec. Omenjeni častnik razlaga to. Adolf ima neko telesno hibo, vsled katere je različen od drugih mož in ki vpliva tudi na njegovo "ljubezensko" življenje. Zaradi tega ni bil potrjen v avstrijsko vojsko. To je bilo leta 1911. Ko pa je izbruhnila vojna leta 1914, niso v Nemčiji bili tako natančni in bil je ponosen, da so ga sprejeli v nemško armado.

Po končani vojni pa se mu je godilo kakor tisočerim nemškim vojakom, ki so iskali dela, pa ga niso našli. Zanj je bil položaj še posebno težaven, ker je trpel od posledic plina, katerega se je navžil v vojni. Takrat ni imel nobene politične ideje, ni se ukvarjal z "reševanjem" Nemčije in delo bi bil sprejel od Francoza prav tako kakor od Žida ali od kogar koli. Sanje o arijski odličnosti in o nemškem nadčloveštvu so mu bile v tistih časih popolnoma tuje. V

tistih časih je hotel postati pismonoša, toda pri izpitu je padel.

V Nemčiji so se po vojni organizirali vojaški sveti po boljševiskem zgledu in nova "državna bramba" (Reichswehr) si je nadela nalogo, da jih zatre. O tej državni brambi pravi pisec, ki je bil njen član, da prav za prav ni bila vojaška organizacija v navadnem pomenu besede, ampak neke vrste policija in je zato imela tudi svoj tajni oddelek. Pisec je bil takrat pehoten stotnik; dobil je ukaz, da organizira, kar so imenovali "odsek za vadbo," a bi se bilo bolj po pravici imenovalo vohunski odsek. Stotnik je izbral nekoliko mož, ki so bili podčastniki v vojni in med temi je bil tudi Hitler. Glavna naloga teh ljudi je bila, udeleževati se v civilni obleki delavskih shodov, se mešati med delavce, prisluškovati in poročati, kar so slišali. Začetkoma je Hitler imel sobe z dvema tovarišema, toda ta dva sta se kmalu začela pritoževati zaradi njegovih telesnih navad; tudi sta dejala, da govori in hodi v spanju in je sploh nadloga. Tedaj so mu dali majhno sobo z zamreženim oknom, kjer so prej hranili drva. V vojašnici ni Hitler imel prijateljev in je bil plah. Stotnik misli, da je na to največ vplivala telesna hiba, zaradi katere ni bil potrjen v avstrijsko vojsko.

Splošno je znano, da bivši častniki v tistih časih niso uživali nobenega posebnega ugleda v Nemčiji in z vojnimi dekoracijami, medaljami, križi itd. se niso smeli prikazati na ulici. Ludendorff in nekoliko drugih visokih častnikov, ki niso mogli preboleti te izpremembe so se shajali vsak teden v monakovskem hotelu "Vier Jahreszeiten," kjer so nosili svoje medalje, si salutirali po stari navadi in se sploh vedli kakor da so še cesarski časi. V njihovo družbo so zahajali tudi nekateri veliki kapitalisti, ki so enako čutili. Tam so govorili o maščevanju, o novi, neizmerno povečani Nemčiji in o novi vojni, brez katere bi bili ti cilji nedosegljivi. Ob vsem svojem fanatizmu so pa vendar spoznali, da je nova vojna nemogoča brez sodelovanja delavcev. Toda kako naj bi pridobili te?

To vprašanje so prereševali na vse mogoče načine in prihajali so s predlogi, ki bi se vsakemu drugemu človeku zdeli presmešni za resno vpoštevanje. Nekemu generalu, članu Ludendorffovega omizja je prišla na misel po-

vest a "Devici orleanski," v kateri je mnogo resnice pomešane z mnogimi legendami. Fanatični nastop nepismene pastarice je pa vendar tako mogočno vplival na ljudstvo in na vojaštvo, da se je obupana armada dvignila, rešila Orleans in pregnala Angleže. Če se je ta igra enkrat posrečila, zakaj se ne bi drugič? Če je dosegla uspeh v Franciji, zakaj ga ne bi v Nemčiji?

Ludendorffov krožek se je ogrel za ta predlog. Vedeli so, da med njimi ni nikogar, ki bi mogel vplivati na mase, kaj še, da bi jih mogel navdušiti. Nemška Jeanne d'Arc bi bila potrebna, da bi jih razvnela z evangelijem nove nemške slave. Sam Ludendorff je hodil po bavarskih hribih in iskal kolikor koli blazno deklet rdečih las in bleščečih oči, katero bi mogel nemškemu narodu prikazati kot poslanico iz Valhalle, da zbudi Nemce in jih povede do zmage in večne slave. Toda dekleta, ki bi ustrezalo takim zahtevam ni bilo...

Namesto tega so našli Hitlerja.

O tej fazi pripoveduje stotnik sledeče:

"V izvrševanju svoje dolžnosti je Hitler obiskal shod novo ustanovljene 'Nemške delavske stranke.' Ta peščica delavcev, dasi so bili za usmiljenje revni, je še vedno čutila mnogo spoštovanja do prejšnjih častnikov in kapitalistov. Dan ali dva potem, ko sem dobil poročilo o tej patriotični organizaciji, je prišel Ludendorff v mojo pisarno, da bi zvedel kaj podrobnosti. V tistih časih so bili on in njegovi prijatelji kakor hollywoodski skavti, ki iščejo talente, le da so oni iskali 'lojalne' delavce in so skoraj obenem s Hitlerjem naleteli na te izredne patrijote v Nemški delavski stranki.

"Članom državne brambe ni bilo dovoljeno, pripadati političnim strankam, toda na ljubo Ludendorffu, čigar želje so se v Reichswehri še vedno spoštovale, sem naročil Hitlerju, naj se pridruži Delavski stranki... Za to je začetkoma dobival v tedanjem inflacijskem denarju tedensko plačo v vrednosti dvajsetih zlatih mark.

"Seveda, druge patrijotične stranke so po vojni vznikale kakor gobe po dežju, toda nobena ni privlačila množic. Govorniki so bili preveč 'gentlemanski,' shodi so se vršili v praznih, pustih dvoranh s stenskimimi napisimi kot 'Prosi se za mir,' 'Kajenje prepovedano' itd.

"S Hitlerjem se je poskusil drug način. Njegovi shodi so se naznanjali v pivnicah, kamor so zahajali delavci. Pivo je bilo prosto, in če je bilo denarja, tudi smodke, klobase in preste. Namesto stenskih napisov so igrale harmonike, pele so se ljudske pesmi in točilo se je še več piva. Potem, ko se je vsakdo čutil srečnega in hvaležnega, je Hitler skočil na stol ali na mizo in začel: 'Tovariši delavci! Nemčija, zbudi se!' V takem prijetnem ozračju je bila seveda prava zabava, zbuditi se in blazno ploskati vsaki besedi. Eksperiment s Hitlerjem se je zdel njegovim začetnikom izredno uspešen. Ludendorff in mnogo drugih, ki so v začetku ostali skrbno v ozadju, so se začeli odkrito družiti z 'Delavsko stranko,' oziroma z naciji, kot so se tedaj imenovali ..."

V tem času, pravi pisec, so naciji imeli namen, obnoviti monarhijo s kakšnim članom Wittelsbachove ali Hohenzollernove dinastije, potem pričeti uspešno vojno in zopet pridobiti nekdanji sijaj in bogastvo. Patrijotično geslo "Vse za Nemčijo" ni bilo nič drugega kot reklama. Nikomur ni bilo prav nič mar, kaj se zgodi z ostalo Nemčijo, če se le njim vrnejo "stari, dobri časi." Hitlerja so imeli za dobrega agenta nacijske ideologije, ki dobi odpravnino, kadar ne bo več potreben.

Po svetovni vojni je bila vsa Nemčija polna političnih pustolovcev. Med temi je bil Roehm, stotnik v državni brambi. Ostali častniki so se mu izogibali zaradi njegove abnormalne pohote. Vendar pa je bil navihan strateg. Ko je spoznal možnosti nacijske stranke, je sklenil, kupiti Hitlerja za sebe. Hitler je bil presenečen, da mu ponuja tak gospod svoje prijateljstvo, ki se je na skrivnem pričelo leta 1920. Roehmove spolne abnormalnosti niso motile Hitlerja, ki sam ni bil normalen; videl je v njem le odličnega častnika. A ko se je zvedelo za to prijateljstvo, je moral Hitler izstopiti iz Reichswehre.

Leta 1922 so v državni brambi postali vznemirjeni, boječi se, da bi naciji mogli postati premočni in se obrniti proti njim. Generala von Lossow in von Seeckt sta zato svetovala Goeringu, ki je veljal za trdnega imperijalista, da naj vstopi v nacijsko stranko in poroča o njenem delovanju. Toda za ambicioznega moža, kakršen je Goering je bila izkušnja prevelika, da bi ostal vohun državne

brambe in kmalu je sklenil, igrati svojo lastno igro. Vedel je, da čaka za slučaj obnovitve monarhije dolga vrsta princev na sijajne službe in medalje in da bi on ostal ničla. Če pa spoji svojo usodo z naciji, se mu obetajo brezmejne možnosti.

Dasi ni splošno znano, je vladalo od vsega začetka smrtno sovraštvo med Roehmom in Goeringom. Vsak je računal, da bo danes ali jutri vladar Nemčije, medtem pa je vsak čakal na priliko, da zasadi tekmeču nož v hrbet. Po novemberskem puču leta 1923 je ranjeni Goering pobegnil iz Nemčije in se ni smel vrniti do amnestije leta 1927. V tem času je bil Roehm nesporni gospodar nacijske stranke; na vodilna mesta je nastavljal svoje prijatelje, samo spolno pokvarjeno sodrigo in je začel organizirati svojo lastno "armado," znane šturmarje (Sturm Truppe). Toda Goering mu je vrnil vse, ko je Roehm odšel v južno Ameriko, "organizirat" bolivijsko vojsko.

Roehm je mislil, da bo mogel v južni Ameriki nabrati dovolj denarja za puč v Nemčiji s svojimi šturmarji in, dasi ni splošno znano, je dobil velike vsote od nacijskih simpaticarjev v Boliviji, Čileju in Argentini. Neka nemška pivovarna v Argentini mu je sama "posodila" dva milijona pesov. V njegovi odsotnosti pa ga je Goering diskreditiral in izpodkopaval njegov vpliv, kjer koli je mogel.

Vprašalo se bo, zakaj je Hitler dovolil vse to spletkarstvo za njegovim hrbtom. Kaj ni bil vodja nacijev? Odgovor je ta, da Hitler nikdar ni bil in tudi sedaj ni nič takega. Proglasanje Hitlerja kot voditelja je menda največja burka, ki se je kdaj odigrala pred svetom. Poročila—pravi pisec—ki mi jih je Hitler v državni brambi prinašal vsak dan, so bila vseskozi poštena, toda slovnica in slog sta bila taka, da je bilo treba vsako poročilo predelati, preden se je moglo shraniti. Njegova inteligenca ni bila višja od inteligence osemletnega otroka. Ko je moral zapustiti državno brambo, je bil na milost in nemilost odvisen od političnih pustolovcev. Roehm in Goering, vsak s svojim spremstvom sta se borila z zobmi in nohti za prvenstvo. Izrinila sta celo Ludendorffa. Naposled je zmagal Goering v "krvavi čistki" 30. junija 1934.

Tedaj je bila Goeringu odprta pot in nič se ni obotavljal. Splošna vojaška obveznost;

okupacija Porenja; popolno oboroženje; intervencija v Španiji; napad na Avstrijo, potem na Čehoslovaško, itd. je vse njegovo delo.

Nacijsko bahanje, "ponavljaj ljudem najbolj nesmiselno laž vnovič in vnovič in sprejeli jo bodo kot gotovo resnico" je opravičena s tem, da je svet priznal Hitlerja kot voditelja Nemčije. Kot razgrajatelj prve vrste je Hitler bil in še je velike vrednosti za nacije...

Če noben Nемеc ne bi imel več možganov kot Hitler, bi bili vsi skupaj družba brez nevarnosti. Nevarni so tisti, ki imajo možgane in rabijo Hitlerja za svoje namene. Hitler ni bil nikdar sposoben, da bi sam kaj odločil. Gotovo je, da nikdar ni napisal ne ene vrstice za "Mein Kampf"; vse, kar je doprinesel, je bil njegov podpis. Mnogo piscev je imelo svoje prste v tej pogači. Ludendorff, Rosenberg, Haushofer, Streicher, Epp, Eckart in najbrže še dosti drugih je dalo gradiva za knjigo. Hess je zbral vso snov, izbral nekatere dele, ki so bili godni za tisk in tako je nastal "Mein Kampf." Poglavlje, v katerem se zagovarja nemško-angleško sodelovanje, je spisal Hess sam. Da se zbudijo zanimanje priprostega ljudstva, so se mišljenja političnih avanturistov, ki so sodelovali napisala v obliki Hitlerjeve avtobiografije in Hitler, mož z duhom šolarja iz četrtega razreda je bil seveda ponosen, da se je mogel podpisati kot avtor knjige.

Hess je bil Hitlerjev prvi in najbolj uspešni učitelj. Rojen v angleškem protektoratu, s prijatelji v angleških višjih razredih je mislil, da bi Nemčija v zvezi z Anglijo lahko porazila ves ostali svet. Goering je verjel, da je Nemčija edina poklicana, da vlada svet. Hess se je ukvarjal z esmerizmom, verskim zdravljenjem in podobnimi rečmi in s Hitlerjem je vsekakor imel največ uspeha. Pred vsakim važnim govorom je bil Hitler, včasih po cele dni zaklenjen s Hessom, ki ga je na neznan način spravil v tisto razburjenost, s katero se "odlikujejo" njegove govorance. Kadar koli je Hitler imel sprejeti kakšnega državnika ali časnikarja, je dobil natančna navodila, kaj naj pravi. Če pride kdaj nepričakovano vprašanje, Hitler kar odide ali pa začne kakšno nesmiselno politično gobezdanje. Včasih drži šobo kakor slabo vzgojen otrok. Po cele dni se zaklene v sobo, govori sam s seboj, a javni shodi in sprejemi se morajo odgoditi. Kadar je v takem

razpoloženju, ga včasih glasba ublaži. Ni mu mar, kakšne vrste glasba je, le da je bučna. Prav nič ni muzikalen, Wagnerjevo glasbo ima rad samo zato, ker je glasna.

Nemčija—pravi pisec—ima mnogo Faustov, njen Mefistofeles pa je Goering, ki je znal s pomočjo zvijačnih propagandistov kot Goebels prodati Hitlerja vsemu svetu kot patriotičnega nadčloveka. Goering sam je režiral požar v rajhstagu in je dal slaboumnega mladenciča usmrtiti zaradi tega. On je povzročil "krvavo čistko" 30. junija 1934; on je bil tisti, ki je poskrbel, da je Hitler dobil sleparski material, ki ga je prepričal, da ga je Roehm nameraval ubiti, če ga sam prej ne ubije. Goeringove fraze o Hitlerju: "moj vodja, največji živeči Nемеc vseh časov" in nameščanje Hitlerjevega poprsja po vseh kotih njegove hiše so najnavadnejša hinavščina, namenjena zaslepljenju javnega mnenja.

Tisti, ki imenujejo sedanjo vojno "Hitlerjevo vojno" ali pa pravijo, "premagati moramo hitlerizem," ne vedo, kakšno vlogo igra Hitler v Nemčiji. Fotografije, ki kažejo Hitlerja, ko podpisuje kakšno pogodbo, ali ko, obkrožen z generali upira prst na vojni zemljevid, reproducirajo najbolj resni listi kot važne dokumente.

Toda prava sila je Goering. Lahko bi se vprašalo, zakaj se Goering, če je tako, ne iznebi Hitlerja in ne stopi na njegovo mesto. Zato, ker čas še ni dozorel. Hitler je še vedno porabna lutka v njegovih rokah. Če Nemčija izgubi vojno, lahko Goering hinavsko pravi: "Sklenimo časten mir. Nemci nikdar nismo hoteli te vojne. Vsega je kriv ta avstrijski norec. Poslali ga bomo v umobolnico do njegove smrti." Če pa bi Nemčija zmagala, postane Hitler neporaben. Umrl bo in Goering nastopi njegovo dedščino.

Goering se posluži celo mrtvega Hitlerja. Hitler bo razglašen za največjega vseh nemških junakov in svetnikov. Na tisoče vernih "arijcev" bo vsako leto romalo k njegovi grobnici. Nemška gledališča bodo uprizarjala svetniške Hitlerjeve igre v slogu Device orleanske in delala velike dobičke. Prestol se obnovi v Nemčiji z Goeringom kot vladarjem. Gospodovati nad Evropo ne bi zadovoljilo njegove ničemurnosti; hotel bi spraviti ves svet pod svojo cesarsko oblast...

Občutki pri premijeri lastnega dela

V ŽIVLJENJU vsakega posameznega človeka so veliki dnevi, na primer poroka, rojstvo prvorojenca in tako dalje, toda najbolj nepozabna je ura, ko se človek prepriča, da ni delal zamañ, temveč je njegovo delo obrodilo dober sad. Tako je bil največji dan v mojem življenju 23. novembra, ko je naše odlično dramsko društvo "Ivan Cankar" podalo premijero ali krstno predstavo drame "Z vero v vstajenje." Občutki, s katerimi me je navdal ta dogodek so bili tako silni, da sem čutil, kakor bi bila moja prsa mnogo pretesna zanje in da mi jih bodo vsak čas razgnali. Opisati te občutke se mi zdi mnogo težje, kakor bi bilo napisati novo dramo, kajti so stvari, ki jih je mogoče le občutiti, ne pa dostojno razodeti z besedami.

Tisti mesec pred predstavo se mi niti sanjalo ni o čem takem. "Cankarjev" režiser, igralci in jaz smo imeli preveč opravka s pripravami za predstavo, da bi kdo utegnil pomisliti na to, kaj bo pomenil ta dan za nas. Čas je bil kratek, vaja se je vrstila za vajo, treba je bilo neprestano sproti popravljati, spreminjati in piliti igro, kajti marsikaj, kar se v tisku morda lepo čita, je na odru odveč in urediti je bilo treba nešteto podrobnosti. Le sem pa tja smo se vprašali, ali bomo imeli dobro udeležbo in ali bo naša publika mogla dojeti delo in kako ga bo sprejela. O kakšni nervoznosti, ki se rada loti ljudi ob takih prilikah, se nismo menili. O neuspehu vprizoritve pa še toliko manj, kajti režiser in igralci so imeli zaupanje vase in za igro so bili navdušeni. Tako se je približal dan predstave, brez da bi se količkaj vznemirjal.

Tudi na dan predstave sem bil popolnoma normalen, rekel bi ravnodušen, dokler me ni ulična postavila pred Slovenski narodni dom na St. Clair avenue. "Kar bo pa bo," sem si mislil; "če ne bo ljudi, ne bo naša krivda; in prav tako ne bomo mi krivi, če tisti, ki pridejo, stvari ne bodo mogli doumeti." Ampak ko sem šel mimo glavnega vhoda in videl, da je vzlic rani uri, saj je bilo šele pol dveh, že prišlo nekaj ljudi, me je obvezal čuden občutek, ki ga ne znam opisati: morda sem se zbal, da bi jih

ne prišlo mnogo več, vsekakor pa bi ga najlažje opisal kot začetek nervoznosti, ki se rada loti človeka, ko čuti, da stoji pred nekim neznanim pragom in ne ve, ali ga čaka onkraj duri nekaj velikega, ali zgolj klaverna polomija.

Moja prva pot je bila na oder, kjer je vladala izredna razgibanost: fantje in dekleta od "Cankarja" so hiteli sem in tja ter delali zadnje priprave kakor za stavo. Nekateri so bili tam že od srede dopoldneva in na sicer nasmejanih obrazih se jim je poznala utrujenost. Vprašal sem nekatere, ali niso nervozni. "Malce," je odgovorila Anica Čebul, ki je imela vlogo Malke. "Nervozen?" me je debelo pogledal režiser Rudi Widmar. "Truden, to je vse. Ampak tudi to bo minilo, ko se dvigne zastor." Pa je nekdo vprašal mene, ali morda mene ne trese nervoznost. Zasmeljal sem se, rekoč: "Saj jaz ne igram..." Videč, da sem igralcem le na poti, sem jim nato voščil uspeh ter odkuril na prosto, ugibajoč, mar se me je že lotila nervoznost.

Na misel mi je prišel neki film, v katerem je bil glavni junak neki mlad dramatik začetnik. Ko so igrali premijero njegovega prvega dela, je bil tako nervozen, da si ni upal v dvorano, temveč je stal v veži za zaprtimi vrati ter v strahu pričakoval, kaj bo njegov delež: ploskanje ali žvižganje. Ali se bo tudi meni tako godilo? Tega pa že nisem mogel verjeti. Bil sem prepričan, da imam svoje živce popolnoma v oblasti.

Pol ure pozneje sem stal v veži našega največjega narodnega hrama. V dvorani je bilo že kakih sto ljudi. Ampak kaj pa pomeni sto ljudi v tej veliki dvorani? Saj se izgube v nji! Seveda je bilo še zgodaj in točnost že zdavnaj ni več naša čednost ob takih prilikah; in ljudje so še prihajali, počasi sicer, a vendar, prihajali so. Do treh bo lahko dvorana polna, sem se tolažil. Vzlic temu pa me je globoko v duši začela glodati skrb. Kaj, če bo polovico ali še več dvorane prazne? Fiasko! Polomija! Toda znancem, ki so se ustavljali pri meni in kramljali z menoj, sem kazal ravnodušno nasmehljan obraz.

Potem je nastala pred blagajno dolga vrsta in ljudje so hiteli v nepretrgani procesiji v dvorano, ki se je začela naglo polniti. Kmalu se mi je odvalil s srca kamen skrbi zaradi udeležbe. Zdaj me je začela skrbeti predstava sama. Ali so se igralci dobro pripravili? sem se v mislih vpraševal. Bože, premalo vaj smo imeli! sem se na tihem zbal. In morda nismo igre dovolj opilili? In nič koliko podobnih majhnih, a v takih trenutkih prav mučnih skrbi. Nazadnje sem dobil občutek, kakor bi me vsi ljudje na skrivaj škodoželjno motrili ter se spogledovali, kakor bi hoteli reči: "Prav ti je, da te čaka polom; kaj se pa štuliš med dramatike, če nimaš zmožnosti za to!"

Ali veste, kako se počuti obtoženec, ko mu izbirajo poroto? Vsakega porotnika tesnobno motri in ugiba, ali bo imel razumevanje za njegovo nesrečo, ali bo skušal biti vsaj malce prizanesljiv z njim. Tako sem tudi jaz motril obraze okrog sebe... Kakor obtoženec pred poroto sem se podzavestno vpraševal: "Ali se bodo našli med njimi prizanesljivi sodniki, ki bodo pripravljene, položiti na tehtnico tudi olajševalne okoliščine: mladost, neizkušnost in dobro voljo, poboljšati se...? Saj ne bom nikdar več stopil na to pot!"

Luči v dvorani so ugasnile. Jaz sem bil v nekaj skokih na balkonu, kjer sem se postavil k steni, upajoč, da ostanem neopažen. Že se je dvignil zastor. Srce mi je tako rekoč obstalo pri miru, dih mi je zastal in pogled se mi je zapičil na oder. Pa potiti sem se začel.

Na odru sta bili Kremenka in njena hči Malka. Njun naravni nastop in gladko igranje me je nekoliko pomirilo; ko sem videl, da sledi tisočglavo občinstvo vsaki njuni besedi in kretnji in se je naposled oglasil tudi smeh, kakor sem bil pričakoval, sem začel upati...

Potem so se vrstili pred menoj kakor v sanjah Kremenc, Ivan Knez, Grbec, nacijski biriči, kmeta in Francka... Ljudje so očividno z vso pozornostjo zasledovali potek igre. Ampak jaz sem bil še vedno na trnju negotovosti in kadar je kak igralec storil napačen korak ali se je kdo zasmel ob nepravem času ali je zaškripal kak stol, me je zbodlo pri srcu in v duši so mi vstajali čedalje bolj črni dvomi. Globoko v duši je trepetalo obžalovanje, da sem kdaj napisal to delo...

Prvo dejanje se je bližalo koncu. Še izliv

obupa in žalosti uboge Francke, kateri so nacijski razbojniki odpeljali moža in sodniki me bodo začeli prebadati z mrzlimi, neusmiljenimi pogledi... Ampak ta izliv! Po dvorani je zavel leden mraz in povzročal kurjo polt. To je bil izliv resničnega, neponarejenega strašnega obupa, ki se je zarezal v srce in dušo kakor sto nožev. Nato zastor. In—molk.

Zastor se je bil jedva zagrnil in luči se še niso prižgale, a jaz sem že smuknil skozi vrata. Zdi se mi, da sem zbežal kakor tat ali razbojnik, kateremu so zasledovalci za petami. Komaj so se pa vrata zaprla za menoj, ko je v dvorani zagrmelo. Nekaj časa sam svojim ušesom nisem mogel verjeti. Potem se mi je pa posvetilo v glavi in udaril sem se po čelu, rekoč pri sebi: "Bedak, saj je bil molk, pred katerim si bežal več vreden od vsakega ploskanja!" In v občutek hvaležnosti do igralcev se je mešal občutek sramu, ker sem gojil dvome o njihovi zmožnosti...

V veži so mi že čestitali, "čeprav je minulo šele prvo dejanje..." Moji dvomi so se razpršili, nervoznost je začela popuščati. Med odmorom sem si že upal iti v razsvetljeno dvorano, kjer sem si poiskal sedež med skupino prijateljev. Neka rojakinja me je mimo grede vprašala, ali sem nervozen. Jaz sem ji smeje se odgovoril, da nimam te besede v svojem besednjaku. Ona pa se je samo smehljala in videl sem ji na obrazu, da mi ne verjame. Tedaj pa je prineslo k meni predsednika clevelandske podružnice slovenske sekcije Jugoslovanskega pomožnega odbora g. Gornika, ki je izrazil željo, da bi me predstavil občinstvu. Jaz sem se ustrašil. Da bi šel na oder? Rajši v smrt! Javni nastopi namreč niso bili nikdar med opravki, ki jih izvršujem z veseljem. Ampak če bi odklonil, bi s tem priznal, da sem nervozen. Tega pa spet nisem hotel storiti. Tako sem se podal. "Ampak govoril ne bom, ker sem se prehladil v grlo," sem dejal, čeprav ni bil prehlad tako hud, da ne bi mogel ziniti nekaj besed... Resnica je bila, da nisem bil pripravljen na kaj takega.

Drugo dejanje je minulo. Moja nervoznost je medtem narastla vsaj za petdeset stopinj, čeprav nisem bil več v strahu zaradi uspeha vprizoritve mojega prvega odrskega dela. Ko sem čakal za kulisami, da me pokliče g. Gornik, sem začutil v kolenih sumljivo slabost. Vendar,

ko me je poklical, sem še dokaj pogumno krenil na težavno pot. Vse, kar sem videl na odru, je bila njegova roka, ki mi jo je prožil v pozdrav... Potem sem se ozrl po dvorani, se nerodno priklonil... Videl in slišal nisem nič, kajti pred očmi se mi je meglilo, v ušesih mi je neznansko šumelo in srce se mi je tako razširilo, kakor bi mi hotelo razgnati prsa...

Ne, to ni bil strah, ni bila nervoznost! To je bila prekipevajoča radost spričo spoznanja, da moje in mojih tovarišev igralcev trud in delo ni bilo zaman, temveč je rodilo zaželjeni sad. Seme, ki smo ga vsejali, je padlo na rodovitna tla in vzkliko. Ali je na svetu kakšno večje zadoščenje?

Tudi ponosen sem bil, tako ponosen na te naše ljudi, ki so s takim razumevanjem sledili sliki trpljenja svojih nesrečnih bratov in sester onkraj morja in trpeli z njimi ter se z njimi vred upirali krvavemu tiranstvu pobesnelega fašizma.

Ne vem, ali je prav, da pisatelj piše o občutkih, ki so ga prevevali ob priliki vprizoritve njegovega lastnega dela. Ampak tedaj, ko sem stal na odru in pozneje sem imel toliko na jeziku, pa mi prevelika sreča, ponos in ginjenost niso dali govoriti. In vendar bi bil tako rad povedal vsem, ljudem v dvorani in igralcem, kako sem ponosen nanje in kako bi rad vsakega posebej in vse skupaj objel ter se jim iz dna srca zahvalil, prvim za njihovo razumevanje strašnega položaja našega nesrečnega ljudstva v Jugoslaviji in za njihovo pripravljenost, pomagati svojim bratom in sestrkam v nesreči, drugim pa za njihovo požrtvovalno delo in trud, s katerim so omogočili, da je predstava tako krasno uspela. Obojim se imam zahvaliti za najlepši dan v mojem življenju, za dan, ki ga ne bom pozabil, dokler bom živel.

Ivan Jontez

KNJIŽEVNOST

Dr. Živko Topalovič: POMLAD ČLOVEŠTVA. Poljudna razložitev razvoja človeka in človeške družbe. Izdala in založila Prosvetna matica; Chicago, Ill. XX. zvezek. Predgovor novi izdaji napisal Ivan Molek.

Knjiga "Pomlad človeštva" je izšla v slovenščini l. 1938 v založbi Cankarjeve družbe v Mariboru, ki je imela lepo število naročnikov tudi med slovenskimi delavci v Ameriki. Pisatelj v nji poljudno razlaga razvoj človeka in človeške družbe na podlagi znanstvenih dognanj. Knjiga je napisana v obliki pogovora med učiteljem in učencem. Vprašanja in odgovori so kratki, zgoščeni in jedrnat, da jih lahko razume vsak delavec, ki ni utegnil preštudirati debelih knjig, napisanih o tem predmetu, a bi vendar rad vedel o njem nekaj več. To bo v tej knjigi našel. Prosvetna matica je s to knjigo ponovno dokazala, da razume prosvetne potrebe naših delavcev. Knjigo toplo priporočamo vsem, ki si želijo obogatiti svoje znanje o razvoju človeka in človeške družbe.

na družba (Proletarec). Cena v platno vezani knjigi (224 strani) \$1.00.

Ameriški družinski koledar je že lepo vrsto let redno poseben dogodek v našem kulturnem življenju. Čeprav je imel vedno nekaj tekmecev, ga vsa leta ni nobeden izmed njih dosegel, kje šele prekosil, ne po vsebini in ne po opremi. Tudi sedanji letnik (1942) prav nič ne zaostaja za prejšnjimi; vsebinsko je pester in bogat kakor vedno in krasijo ga lepe slike in risbe. V povestnem delu so zastopani Janko Zega (Cenzor št. 22-1), Louis Beniger (Dve sliki), Bruno Eys (Hvalabogu, ladja se je potopila), Katka Zupančič (Krona nesmrtnosti in Neznani znanec), L. Mrzel (... in odpusti nam naše dolge...) Anton Slabe (Ne smetišču), Etbin Kristan (Pavlova kmetija), Anton Shular (Pečlar Tine) in Ivan Vuk (Zaupanje). V pesniškem delu so zastopani Zvonko A. Novak, Ina Slokanova, Katka Zupančič, pokojni Ivan Vuk, Albin Čebular, in s ponatisi, Mile Klopčič, Dragotin Kette in Oton Župančič. Zgodovinske in druge spise so prispevali Novak, Leo Zakrajšek, Ivan Molek, Frank Zaitz, Charles Pogorelec, Josip Chesharek, Matt Petrovich in

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR.
Osemindvajseti letnik. Uredil Frank Zaitz. Izdala in založila Jugoslovanska delavska tiskov-

Anton Garden. Poleg tega vsebuje koledar tudi pregleden informativni del.

Knjiga je lep nov doprinos k slovenski

književnosti v Ameriki in ljubiteljem lepega čtiva jo prav toplo priporočamo. Ob priliki bomo o nji kaj več napisali.

Bratstvo

EDWIN MARKHAM—JOE ŠIRCL

I.

Najvišja krona vseh dobrot,
človeštva luč je bratstvo.
Na svetu vsem ljudem povsod
to vdahne pesem krasno;
vsakdó vesel bo tu, drugod,
moč carsko nam bo spaslo.
Dokler ni bratstva, vsi smo mi
v kleščah trde sužnosti.

II.

Tako, vsi krčimo naj pot:
moč kraljev, bajk naj zgine.
Odstránimo ta mrtvi plot,
naš up bo šel v višine;
v svet nov mi upamo, v prehod,
v junake, v njih vrline.
Kar zla človeški rod ima,
naloga je, iztrebit ga.

Ivanu Cankarju so često očitali, da je bil pesimist. Ko sta govorila o tem z dr. Izidorjem Cankarjem ("Obiski"), je pisatelj "Hlapca Jerneja" dejal: "Kritiki so me imeli za pesimista. Tepci! V prvih časih sem bil žalosten in nezadovoljen; to je bila bolezen mladega studenta, ki je lačen, ne pa pesimizem. Jaz sem optimist ves, kar me je. Kako bi človek sicer delal in se trudil, če bi vedel, da je vse zastonj? Jaz upam v bodočnost našega naroda; to upanje izraža Župančič jasno in veselo, jaz pa v satiri, tragiki in paradoksu."

Abraham Lincoln je imel nekoč opraviti z nekim advokatom, ki si ni dal dopovedati, da se moti. Nazadnje ga je Lincoln vprašal: "Povejte mi, koliko nog ima krava?" Nasprotnik je odgovoril: "Razume se, da štiri." Lincoln je prikimal: "To je res. Toda recimo, da bi imenovali kravji rep nogo—koliko nog bi imela krava potem?" Trmasti advokat se je brž odrezal: "Pet. To je jasno kot beli dan." Lincoln se je zasmel, rekoč: "Motite se, prijatelj. S tem, da imenujemo rep nogo, ista še ne postane noga." Lincoln je seveda zmagal.

Občutljivost. Neka mati je privedla svojo ga sinčka prvič v šolo ter naročila učitelju: "Moj Tonček je zelo občutljiv otrok, zato ga ne smete nikdar udariti. Če vam bo kdaj nagajal, oklofutajte kakega drugega učenca; to bo prestrašilo tudi Tončka..."

Pozabljenost. Ko je bil Al Smith governer države New York, je imel ob neki priliki govor pred kaznjenci v kaznilnici Sing Sing. Pozabivši, kakšno avdijenco ima pred seboj, jih je po svoji stari navadi nagovoril s: "Tovariši državljanji—." Avdijenca se je začela hahljati. To je govornika zmedlo in ko se je v zadregi odkašljaj, je spet povzel: "Tovariši kaznjenci—." Zdaj se je vse v dvorani zakrohotalo. Smith je zardel do ušes, potem pa bleknil: "Mislim reči, da me veseli, da vas vidim toliko tukaj..."

Fata morgana. Plesala sta Straussov valček in on je bil prepričan, da vidi v njenih lesketajočih se očeh odsev zvezdnega neba, da zveni iz njenega glasu odmev slavčeve pesmi, da pomeni njeno nežno prižemanje obljubo najgloblje vdanosti in ljubezni... Ali v resnici je bilo le vino, ki je povzročilo božajoči lesk njenih oči, sladkobo njenega glasu in nežnost njenega dotika... Ko sta se zjutraj spet srečala, so bile njene oči kot mrtve, njen glas mrzel kot led in njeno obnašanje hladno in tuje... — I. J.

Največji blagoslov. Vprašali so ga, kaj se mu vidi največji blagoslov, največja sreča v življenju. Odgovoril je: "Imeti ob svoji strani ženo, ki te ljubi takega, kakršen si in katero sam ljubiš tako globoko, da jo pogrešaš sleherni trenutek, ko ni poleg tebe." — I. J.

Kulturne vesti

Cleveland. — Mladinski zbor Slovenskega delavskega doma na Waterloo rd. je dne 16. nov. priredil koncert z mladinsko spevoigro "Izgubljeni raj," katere pevske točke je uglasbil Louis Šeme. V spevoigri, ki je bila lepo podana, so nastopili sledeči mladi igralci in igralke: Marion Kappelj, Marjan Steblaj, Alice Somrak, Eddie Terlep, Angie Cvek, Esther Nagode, Betty Cerjan in Julia Godec. Igro je režiral John Steblaj, petje je vodil g. Šeme, a kostume, ki so bili zelo pestri, je preskrbelja ga. Josephine Nagode.

Po igri je skupni zbor pod vodstvom g. Šemeta in ob klavirskem spremljevanju gospodične Artelj lepo in ubrano zapel več krasnih pesmi, med njimi "Gor čez jezero," "Popotna pesem," "Moj očka so mi rekli," "Ne hodi za mano," "Sijaj, sijaj sončece," "Sonce čez hribček gre," "Slepec," "Živeli!" in "Vojak na straži." Priredba je bila v vseh ozirih zelo uspešna in je dokazala, da ta mladinski zbor pod vodstvom Louisa Šemeta zelo lepo napreduje.

Na Zahvalni dan, dne 20. nov. popoldne se je v Slovenskem narodnem domu na St. Clair ave. vršila redka slavnost, ko je socialistični pevski zbor "Zarja" praznoval 25-letnico obstanka s pestrim in bogatim pevskim programom. Prvi točki na sporedu sta bili deklamaciji "K 25-letnici Zarji" (Joseph Jauch) in "Glas delavca," kateri sta lepo predvajali Sylvia Gliha in Viki Vehar, nakaž je mešan zbor "Zarje" lepo zapel "Slavnostno"—zbirko pesmi iz "Zarjinega" arhiva. Po kratkem nagovoru Milana Medveška o pomenu slavnosti, so bili podani izčrpi iz operet in oper "Kovačev študent" (V. Vodopivec), "Turjaška Rozamuda" (J. Ivanusch), "Urh, grof Celjski" (V. Parma), "Srce in denar" (V. Vodopivec), "It Can't Be Done," "Čevljar in vrag," "Pri zlatem sodčku" (D. Cerar), "Slamnat vdovec" (F. Lorenza), "Ponočnjaki" (D. Cerar) in "Povodnji mož" (V. Vodopivec). Nastopili so Albert Fatur, John in Frank Kokec, Andy in Sophie Turkman, Ivan Čeh, Jennie Fatur, Victoria Poljšak, Valeria Wess, Eleanor Šter, Zdenka Mahnič, Katrine Jurman, Alice Widmar in Josephine Turk.

Po odmoru so nastopili z lepimi pesmimi gostujoči zbori "Svoboda" iz Detroita in "Sloga," "Slavulj" in "Slovan" iz Clevelanda, dočim je podal češki pevski zbor "Vojan" iz Clevelanda plesne prizore iz Smetanove opere "Prodana nevesta." Nato je mešan zbor "Zarje" zapel "Rudarsko koračnico" (J. V. Krabec) in "Oprezno dekle," sledil je nastop solistke Jennie Fatur, nato je ženski zbor "Zarje" zapel "Mlačev" (A. Jobst) in "Moja mamica" (Dolinar), mešan zbor "Zarje" je pa zaključil program s Straussovimi "Pravljicami iz dunajskih gozdov."

Koncert je vodil "Zarjin" pevovodja J. V. Krabec, pri klavirju je pa bil Edwin Poljšak. Koncert je bil vsestransko uspešen in na navzoče je naredil lep vtis. Udeležba je bila nenavadno lepa—okrog 900 ljudi, če ne več. "Zarjani," njihov predsednik Leo Poljšak, ki je dobil lep šopek v priznanje za svoje zasluge kot predsednik te pevske skupine izza njenega obstanka, in pevovodja Krabec so prav lahko ponosni na svoj novi uspeh. — I. J.

Dramsko društvo "Ivan Cankar" je v nedeljo 23. novembra igralo premijero Ivan Jontezove drame "Z vero v vstajenje." Glavno vlogo Jakoba Kremenca je igral Vatro J. Grill, njegovo ženo Caroline Hodnik, hčer Malko Anica Čebul, Ivana Kneza Max Traven, kmeta Mohorja Milan Medvešek, njegovo ženo Francko Olga Marn, Grbca Louis Zorko, duhovnika Anton Eppich, učitelja Frank Plut, jugoslovanskega kapetana Joseph Skuk, nacijskega komisarja R. J. Widmar, šturmarje Stanley Skuk in Frank Kokal, vodjo šturmarjev John Čeh,

Gašperja John Krebel, Matija John Kokal, kmetico Anica Schuster in beračico Frances Ilc. Režiser je bil Rudolph J. Widmar.

V celoti je bila igra zelo dobro vprizorjena in na občinstvo je napravila mogočen vtis. Celo trdni možje, ki tako rekoč ne poznajo solz, so imeli solzne oči, ko so sledili tej sliki trpljenja našega ubogega naroda pod nacijsko peto. Večina igralcev in igralke je pokazala, da je popolnoma dorasla svojim vlogam, dasi se je nekaterim poznalo, da se niso popolnoma naučili svojih vlog. Grill kot Kremenec je popolnoma zadovoljil in tisto malo hib, kar jih je pokazal, se mu mora odpustiti, zlasti, če pomislimo, da je imel izredne dolge dialoge; Kremenčev značaj je popolnoma pogodil. Caroline Hodnik v vlogi Kremenčeve žene Ane je bila izvrstna; tip napredne, pogumne in požrtvovalne delavske žene in matere je krasno pogodila, le njen jezik potrebuje še pile. Anica Čebul kot Malka je bila tako prepričevalna, da bi bolje ne mogla biti in gledalcu se je morala prikupiti. V Maxu Travnu je imela dobrega, prepričevalnega soigralca. Milan Medvešek je v vlogi kmeta Mohorja prekosil samega sebe; zlasti v zadnji sceni drugega dejanja je bil imeniten. Olga Marn v vlogi njegove žene Francke je bila sijajna; njen nastop na koncu prvega dejanja je bil dramatično na višku; obup, ki ga je pokazala, je bil tako pristen, da je gledalca stresal mrz in da so mu privrele solze iz oči; in otvritvena scena v tretjem dejanju, ki ga otvori ona, je bila nekaj nepozabno krasnega, veličastnega in ljubkega ob enem. Louis Zorko je prav dobro zadel izdajalca Petra Grbca. Anton Eppich kot duhovnik je bil zelo dober v drugem dejanju, razočaral pa nas je proti koncu tretjega dejanja. Frank Plut kot učitelj je zadovoljil. Joseph Skuk kot jugoslovanski armadni častnik je bil slab; ujet častnik se ne obnaša tako kot se je on. Widmar je izvrstno pogodil tip arogantnega, brutalnega, ciničnega nacijskega komisarja; le njegova slovenska izgovorjava ni bila vedno točna, kar bo pa drugič gotovo popravil. Stanley Skuk in Frank Kokal kot šturmarja sta zadovoljila, manjkalo pa jima je večje okretnosti. John Čeh kot vodja šturmarjev je bil nepričakovano dober, zlasti, če pomislimo, da doslej ni bil vaju takih vlog; le ko se je v prvem dejanju lotil Malke, je bil nekam pretirano nasilen. John Krebel in John Kokal sta zadovoljila kot kmeta. Anica Schuster je dobro odigrala svojo slogo, le premalo prostora je bilo med njo in šturmarji; bolje bi bilo, da je stala na skrajnem levem koncu odra, da bi bežala pred šturmarjema preko pisarne. Frances Ilc pa je igrala beračico tako imenitno, da bi je bolje ne mogel igrati nihče. Maska, kretnje, govorica—v vsem je bila dovršena.

Kot že omenjeno, je bila igra vzlic nekaterim hibam v celoti izvrstno podana in je napravila mogočen vtis na gledalce. Scenerija je bila v vseh treh dejanjih lepa, v tretjem dejanju pa naravnost krasna, le znamenje (kapelica) ob potu ni spadalo tja, kajti begunci v gorskem skrivališču ne bi utegnili misliti na postavljanje znamenj. K večjem realizmu so mnogo pripomogle pristne nacijske uniforme, naročene iz New Yorka, Hitlerjev portret in zelo posrečeni odrski efekti, ki jih igra zahteva. Priporočljivo bi bilo, da bi drugič dobil tudi jugoslovanski častnik pristno jugoslovansko uniformo.

Mojster odra je bil Frank Žagar, ki tudi zasluži pohvalo za svoje delo. Masker je bil Joseph F. Terbižan, ki je pokazal, da se izvrstno razume na svoje delo.

Udeležba je bila izredno velika—nad tisoč ljudi. Drama je bila vprizorjena v korist sklada slovenske sekcije Jugoslovanskega pomožnega odbora. — J. K.

Mladinski pevski zbor "Kraljički" je imel v nedeljo dne 23. nov. svoj jesenski koncert v Slovenskem narodnem domu v Maple Heightsu, O. Na sporedu so bile sledeče teme:

Dvospev "Bodi zdrava, domovina" (B. Ipavec), peli Albie Hočvar in Lillian Legan; solospjev "Svetlo sonce se je skrilo," pela Josephine Črne; deklamacija "Naša vas," deklamirala Lillian Legan; zbor: "Dečkove želje" (A. Nedved), "Zvonček" (M. Vilhar), "Oj le sijaj, sijaj sonce" (narodna), "Roži" (narodna), "Pisana ladja" (prekmur-ska), "Kovač" (A. Nedved); solospjev "Pesem o mlinu" (narodna), pela Jane Novak; dvospev "Ljuba si, pomlad zelena," peli Bernice Kastelic in Marion Fleckenstein; solospjev "Pastir" (A. Leban), pela Daniela Simončič; zbor: "Večerna" (H. Volarič), "Vse tičice lepo pojo" (belo-krajska), "Ob potoku" (Ivan Zorman), "Sveta Lucija" (napoljtanska), "Na planine!" (P. H. Sattner) in "Pevce" (J. Hašnik).

Koncert je vodil zborov učitelj g. Ivan Zorman.

Collinwoodski pevski zbor "Jadran," ki je bil nekaj časa v stagnaciji, je zadnje čase zopet živahnejši. Dobil je novega pevovodjo v osebi mladega, tu rojenega rojaka Malečkarja, o katerem slišimo, da se resno zanima za slovensko glasbo in da obeta postati dober pevovodja. "Jadran" se zdaj pridno uči za svoj prihodnji nastop. "Jadranu" in njegovemu mlademu pevovodji želimo mnogo uspeha.

Kaj pa je s collinwoodskim dramskim društvom "Anton Verovšek"? Sliši se, da že mesece ni imelo nobene seje, ker se članstvo ne zanima. Ali bi ne bilo škoda, če bi to nekoč tako aktivno dramsko društvo za vedno zaspalo?

Uredništvo "Cankarjevega glasnika" bi rado redno poročalo o delavnosti naših kulturnih organizacij, toda čisto je to skoro nemogoče, ker ni na razpolago virov, n. pr. sporedov priredb ali poročil o njih. Zato bo hvaležno našim pevskim in dramskim in drugim kulturnim društvom in ustanovam, ako se navadijo, pošiljati mu poročila o svojih aktivnostih oz. sporede priredb, obenem s poročilom o njihovem uspehu. Tudi novice, kakršni sta gornji dve bodo dobrodošle. Pošiljajte na naslov: Cankarjev glasnik, 6411 St. Clair ave. — Uredništvo.

Samozaljubljenost. Le malokdo ve, zakaj sedijo pianisti vedno tako, da kažejo občinstvu profil. Pred Lisztovim časom so bili vedno obrnjeni s hrbtom proti publiki ali pa naravnost proti nji. Toda Franz Liszt je imel zelo lep profil, v katerega je bil tako zaljubljen, da je začel novo modo. Od takrat sede klavirski umetniki vedno tako, da kažejo občinstvu profil, če je že lep ali ne.

* * *

Genij in kraljica. Slavni pianist Paderewski je nekoč igral pred angleško kraljico Viktorijo. Ko je odigral, je kraljica navdušeno vzkliknila:

"Gospod Paderewski, vi ste genij!"

"Mogoče, veličanstvo," je odgovoril Paderewski; "ampak preden sem postal genij, sem bil težak."

DRENİK

BEVERAGE DISTRIBUTING, INC.

Distributors of

Erin Brew Budweiser

and

Duquesne Beer and Ale

23778 Lakeland Blvd.

Euclid, Ohio

Kenmore 5500—Kenmore 5501

ŠESTI REDNI OBČNI ZBOR CANKARJEVE USTANOVE

se vrši

v nedeljo, 1. februarja 1942 ob 2:30 popoldne v

Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave.

v starem poslopju

Vsi posamezniki s članskimi certifikati in zastopniki društev in organizacij ste uljudno vabljeni, da se zborovanja udeležite.